

Un număr vechiu 7 lei

CURIERUL JUDICIAR

DOCTRINĂ — JURISPRUDENȚĂ — LEGISLAȚIUNE — ECONOMIE POLITICĂ — FINANȚE — SOCIOLOGIE

Director: N. C. SCHINA

COMITETUL :

D. NEGULESCU, Profesor la Facultatea de drept din București, GR. CONDURATU, Consilier la Curtea de Apel București
 ALEX. CERBAN Dr. în Drept din Paris ALFRED JUVARA IOSEF G. COHEN TR. ALEXANDRESCU V. ANGHELOVICI EUG. EMMANUEL
 Profesor Universitar Dr. în Drept din Paris Avocat Avocat Fost Prim-Presed. Trib. Avocat Dr. în Drept din Paris Dr. în Drept din Paris Avocat

Secretar de Redacție : E. C. DECUSARA, Dr. în drept din Paris, Directorul Statisticii Judiciare

Membru corespondent pentru Paris : EDOUARD LEVY, Dr. în Drept, Avocat, Paris

ABONAMENTUL

Un an p. Bănel, Case Comerc. și Autorit. 300 lei
 „ Magistrați și Avocați fără supl. 150 „
 6 luni prețul cel de sus pe jumătate

APARE ODATA PE SAPTAMANA
 sub direcțiunea unui comitet

Abonamentele se plătesc totdeauna înainte

Redacția și Administrația
 București, Artele, 5 și Rahovei, 5
 Lângă Palatul Justiției
 — TELEFON 18/29 —

Au apărut în broșură (la un loc toate):

1. *Legea asupra impozitului progresiv pe succesiuni.* Modificarea și unificarea unor dispozițiuni din legea timbrului și din codul civil.

2. *Legea privitoare la modificarea unor articole din legea judecătorilor de ocoale.*

3. *Legea pentru înființarea oficiilor de închiriere*

4. *Regulamentul Legii pentru înființarea Oficiilor de închiriere.*

Prețul 5 lei. Depozit la *Curierul Judiciar*. Se expediază contra mandat poștal la care se va adăuga 1 leu pentru taxele poștale.

SUMAR

— *Divorțul în legislația ungară*, de d-l judecător George P. Docean;

— *Poate tutorile face compromis?* de d-l procuror G. V. Călcăiu.
 — Circulara Ministerului de Justiție No. 35120 din 29 August 1921, adresată Curților de Apel și Tribunalului din vechiul Regat și Basarabia.

JURISPRUDENȚA:

— Curtea de Casație secțiuni-uite : D. Oprea Soare cu D. I. Russo (Dacă drepturile garantate prin constituție pot fi ridicate de legiuitorul ordinar? Exercițiul dreptului de proprietate. Constituționalitatea decretului lege No. 1420/920, Puterea hotărârilor judecătorești. Prolungirea contractelor de închiriere) cu o *Notă* de d-l profesor Al. Cerban;

— Trib. Ilfov secția de Notariat : *Inginer C. Georgescu cu Banca Agricolă* (Contestație în contra unei urmăriri imobiliare. Act. dot. Art. 5 c. civ. Clauza prin care se interzice instrăinarea imobilelor dotale chiar în cazurile prevăzute de lege și chiar cu autorizarea Justiției. Art. 1310 c. civ. Cine poate creia incapacități? Ratiunea care a determinat pe legiuitor să permită instrăinarea imobilelor dotale. Clauza prin care se interzice soților dreptul de a instrăina și utiliza veniturile dotale, aceea prin care se continuă regimul dotal chiar și după desfacerea căsătoriei prin moartea unuia dintre soți, aceea prin care se schimbă ordinea succesiunilor între soți și descendenții lor. Art. 1424, 1226, 1008 c. civ. Condițiune, cauză, clauză. Art. 1004, 1017, 1019 c. civ. Instrăinarea unui imobil dotal în afara de cazurile prevăzute de lege. Act anulabil. Art. 1255 c. civ.) cu o *Notă* de d-l av. Eug. E. Emanuel.

Rezumatul jurisprudenței Curților de apel și Casație

— *Apel Buc. I:* Terenuri petrolifere. Cesiune. Supus aliat. Constație. Termen. De când se scoteste?
 — *Apel Buc. II:* Războiu. Când constituie un caz de forță majoră? Teoria *rebus sic stantibus*. Dacă este prevăzută de codul nostru civil?

— *Apel Buc. IV:* Chiriaș stabilit în Capitală după 15 August 1916. Funcționar privat. Dacă poate beneficia de prelungirea contractului de închiriere?, cu o *Notă* de d-l E. C. Deensara.

Divorțul în legislația ungară

După unificarea legilor penale și de siguranță publică, unificarea statutului personal al locuitorilor țării trebuie să fie marea preocupare a legiuitorului nostru. Mai multe legiuri diverse asupra stărei civile a locuitorilor unui Stat provoacă o serie nesfârșită de conflicte juridice, cari nu fac decât să stânjenească raporturile de drept dintre cetățenii lui. Pentru soluționarea acestor conflicte sîntem siliți să recurgem la principiile de drept internațional privat a căror aplicare în raporturile juridice dintre locuitorii aceluiași Stat, — trebuie s'o recunoaștem — nu poate avea nici un sens. Oricâte motive ar fi pentru întârzierea unificării noastre legislative, nu ne putem mira îndeajuns cum Statul român menține și astăzi curiozități legislative de felul acesta ca un român din vechiul regat să devină major la 21 de ani, iar unul din Ardeal tocmai la 24, — sau ca limita de vîrstă pentru căsătoria unei fete din Homânia-veche, să fie de cincisprezece ani și pentru căsătoria uneia din Ardeal șasesprezece ani.

Deși pe teritoriul fostei Ungarii existau mai multe legiuri civile — astfel în Ardealul propriu zis se aplică și astăzi codul austriac iar în celelalte părți o stare de drept consuetudină, necodificată —, Ungurii au unificat legislația asupra căsătoriei și divorțului elaborând în 1894 o „lege matrimonială” unică (legea a XXXI-a) ¹⁾. Legea care până în prezent este în vigoare în toată Transilvania cuprinde 150 articole și se ocupă mai întâi de logodnă, apoi de impedimentele căsătoriei, de formalitățile necesare contractării ei, de cazurile de nulitate ale căsătoriei, căi de atac, termene, etc. și, în sfîrșit, în ce privește divorțul, are dispozițiuni complete nu cu mult diferite de codul nostru civil. Procedura divorțului este cuprinsă în codul de procedură civilă.

Fără intenția de a da un studiu complet al divorțului în legislația maghiară și pentru a nu de-

1) În românește au apărut în cursul acestui an trei traduceri ale legii: Pri-a de către d-l I. Corjescu, în „codul austriac” pag. 411, ediție oficială, București, Imprimeria Statului. A doua (cu comentarii) de către d-nii C. Filipescu și N. Tusla (Oradea-Mare). A treia de către d-nii Ioan Fruma și Filip Stamic, în Sibiu, „Editura Cartea Românească”.

păși cadrul unui articol, vom insista mai mult asupra deosebirilor dintre codul civil român și legislația divorțului aplicabilă azi în Transilvania, cu speranța — foarte puțin optimistă deallfel — că vom contribui la îndemnurile adresate legislatorilor noștri de a grăbi unificarea legislației. Vom examina mai întâi dispozițiile legii de fond și în urmă regulile de procedură.

* *

Căsătoria se poate desface în dreptul ungar ca și în cel românesc prin moartea unuia din soți sau prin divorț. Legea ungară prevede și cazul când unul din soți în urma unei îndelungate absențe este declarat mort; în acest caz, dispune că ziua fixată prin sentința judecătorească ca dată a morții este o prezumție juris et de jure că soțul a făcutul din viață, astfel că celalt soț a fost liber să contracteze o nouă căsătorie.

Sub imperiul legii ungare divorțul prin consimțământ mutual nu există, ci numai acel pentru cauză determinată. În codul nostru civil, deși acest mod de divorț figurează, totuși față de grelele lui formalități și condiții, nu se văd cazuri în practică. În anteproiectul de revizuire elaborat de savantul jurisconsult d-l D. Alexandresco, divorțul prin consimțământ mutual este deasemeni desființat. Totuși se pare că realitatea este mai puternică decât legea. Astfel în vechiul regat, când soții se învoiesc să divorțeze, nu iau deloc calea anevoioasă stabilită de cod pentru cazurile de consimțământ mutual, ci recurg la faimosul motiv din art. 212 cod. civ. («excese, cruzimi și insulte grave»), care a căpătat în jurisprudență o aplicare atât de vastă și variată. În legislația ungară, pentru că nu există divorțul prin consimțământ mutual, soții iau o cale și mai ușoară și anume aceea a divorțului pentru părăsirea domiciliului conjugal.

Cari sunt condițiile de fond ale intenției unei acțiuni de divorț?

Cu privire la *capacitatea părților*, legea ungară cuprinde dispoziții identice ca în legislația noastră. Astfel interzisul se poate divorța intenționând acțiunea prin reprezentantul său legal care capătă mai întâi autorizarea Sedrii orfanale²⁾. O deosebire este aceea stabilită de Casația din Budapesta care a decis că în contra unui soț nebul, fie el interzis sau nu, acțiunea de divorț este inadmisibilă, deoarece el nu s'ar putea apăra. În Franța, ca și la noi, părătul nebul va fi reprezentat de un mandatar special³⁾.

Motivele de divorț în legea ungară ca și în codul nostru sunt limitative: numai pentru cauzele expres determinate de lege soții se pot despărți. Acestea sunt de două feluri: motive de divorț *absolute* și motive *relative*. Când Tribunalul constată că există un motiv absolut de divorț este obligat ca la cererea reclamantului să pronunțe desfacerea căsătoriei, iar când acțiunea e bazată pe unul din motivele *relative*, judecătorii au deplină libertate să aprecieze datele și raporturile personale dintre soți, condițiile lor de viață, situația lor morală și socială — și, numai dacă ajung la convingerea că căsătoria nu s'ar mai putea menține, — pronunță divorțul.

2) Sedria sau scaunul orfanal este autoritatea care se ocupă cu administrarea tutelor, minorilor și interzișilor. Nu este un organ judecătorec, ci unul administrativ.

3) D. Alexandrescu Vol. II, pag. 62 (notă). Totuși și în Ungaria unii autori admit că se poate intenta acțiune de divorț contra unui soț nebul însă numai pentru motivele ce au avut loc înainte de a-și fi pierdut mințile.

Motivele absolute sunt: adulterul, sodomia sau alte perversități sexuale, bigamia, părăsirea infidelă, atentatul la viața soțului sau periclitarea gravă a sănătății lui, precum și condamnarea unuia din soți la moarte⁴⁾ sau la cel puțin 5 ani temniță grea (muncă silnică) ori reclusiune.

În ce privește aceste motive de divorț existente și la noi⁵⁾, nu avem multe de observat, în afară de motivul părăsirii de domiciliu pe care îl vom examina odată cu dispozițiile procedurale. Cât despre adulter, reținem următoarele: Legea ungară cuprinde încă regula învechită și irațională care a fost abrogată de legiuitorul nostru din 1906 și după care, în caz de divorț pentru adulter, soțul vinovat nu se va putea căsători cu complicele său. Din această cauză și pentru a eluda severa dispoziție a legii, jurisprudența a restrâns mult cazurile în care admite divorțul pentru motiv de adulter, practica judecătorească acordându-l în acest caz pentru alte motive; căci este de principiu în Ungaria că Tribunalul nu este legat de motivele pe baza cărora părțile au intențat acțiunea, putând pronunța divorțul și pentru alte motive ce se vor dovedi în instanță, bineînțeles dacă soții se provoacă la ele.

Motivele relative de divorț, la cari judecătorii, examinând condiția socială a soților, au deplină libertate de apreciere dacă trebuie sau nu admise, după cum vor crede că traiul conjugal mai este sau nu posibil, — sunt următoarele:

a) Călcarea gravă a îndatoririlor conjugale (ex. bătaie, insulte, neglijență în îngrijirea familiei, refuzul de a împlini actul sexual, boală venerică, acuzație neîntemeiată de adulter sau avort ș. a.).

b) Coruperea copiilor oșlați în îngrijirea soților (deci și a celor ce aparțin numai unuia din soți, sau a celor adoptați).

c) Conduita imorală fără nădejde de îndreptare (viață usurată, beție, joc de cărți etc.).

d) Condamnarea pentru o crimă — cu mai puțin de 5 ani muncă silnică sau reclusiune — sau pentru un delicat care a avut de mobil pofta de câștig.

Codul nostru nu prevede în detaliu astfel de fapte, totuși ele pot constitui și la noi motive de divorț, jurisprudența încadrându-le în denumirea foarte vagă și elastică a «exceselor, cruzimelor și insultelor grave».

Motive de respingerea divorțului. Impăcarea soților în cursul procesului constituie ca și în codul român (art. 251) un fine de neprimire a acțiunii de divorț.

Reciprocitatea faptelor nu împiedică divorțul; prin urmare compensarea între greșelile ambilor soți nu este admisă și sentința se va pronunța, menționându-se că s'a desfacut căsătoria din vina ambilor soți (art. 81 al. 2 și 85 din legea matrim.). Dacă însă soțul părăt va dovedi că reclamantul a fost complice, sau a consimțit la fapta concretă pentru care reclamantul a cerut divorțul, acțiunea acestuia se va respinge pentru motivul invocat (art. 81 al. 1 legea matrim.). Acțiunea reconvențională este deci admisibilă ca și în codul nostru.

4) Divorțul pentru această condamnare nu va avea loc, bineînțeles, decât când condamnatul a fost grațiat sau i s'a comutat pedeapsa. Se știe că pedeapsa cu moartea există și azi în Transilvania, deși în Bucovina și Basarabia este abolită.

5) Sodomia, părăsirea infidelă și bigamia nu sunt expres menționate de codul nostru. Jurisprudența însă admite pe primele două pe baza art. 212, considerându-le ca insulte grave, iar bigamia pe baza art. 211 (adulter).

În afară de acest mijloc de respingerea acțiunii de divorț, mai există în legea ungară încă un fine de neprimire despre care codul nostru nu vorbește: prescripția decenală a motivului pe baza căruia se cere divorțul: dacă au trecut zece ani din momentul comiterii faptei, acțiunea nu mai este admisibilă. Este controversată chestiunea de a se ști dacă acest fine de neprimire, existent și în codul german, este sau nu admisibil în dreptul nostru⁶⁾. Dar legea ungară cere încă mai mult: reclamantul trebuie să intenteze acțiunea neapărat în timp de 6 luni decând a aflat despre motivul de divorț⁷⁾; altfel își pierde dreptul său. Prin urmare, înăuntrul prescripției de zece ani, legea impune o altă prescripție mai scurtă, a acțiunii; se presupune că dacă reclamantul a cunoscut faptul și timp de 6 luni nu a intentat acțiune în contra soțului culpabil, l-a iertat.

Deși unele motive s'au prescris, totuși dacă în urmă intervin alte motive de desfacere a căsătoriei, pe lângă acestea soții vor putea invoca și motivele prescrise.

O dispoziție asemănătoare aceleia din codul român numită „anul de încercare” este *separarea de pat și masă* ordonată de Tribunal în cursul acțiunii de divorț. Când divorțul este întemeiat pe unul din motivele relative, mai sus expuse, Tribunalul, în scop de a încerca împăcarea soților, este obligat să suspende acțiunea de divorț pe timp dela 6 luni la un an, în care timp soții vor putea trăi despărțiți. Dacă ei nu s'au împăcat în termenul fixat de Tribunal, acțiunea își va urma cursul și, pe baza probelor administrate în cauză, se va pronunța sentința. În caz de divorț pentru motiv de adulter, perversiuni, vrăjmășirea vieții sau condamnare criminală, Tribunalul va putea omite această separare dacă va fi convins că orice încercare de împăcure este iluzorie. Cum vedem, de unde în codul nostru, anul de încercare este o dispoziție pe care judecătorii *au facultatea* de a o admite, și aceasta numai în caz de violențe, cruzimi sau injurii grave, în legea ungară termenul de despărțire dela 6 luni la un an este facultativ pentru Tribunal numai în anumite cazuri și obligatoriu în toate cazurile de divorț bazate pe motive relative. Dealtfel după legea ungară însuși soții sau numai unul din ei poate cere această separare în cursul instanței de divorț și Tribunalul trebuie să o acorde.

Dispozițiile provizorii luate în cursul procesului de divorț în urma acestei măsuri de separare, sînt aceleași ca și în codul nostru: Tribunalul va hotărî asupra pensiunii alimentare cuvenite femeii și asupra ănerii copiilor.

Legea ungară lasă la voia reclamantului — sau și a părăteii dacă a făcut cerere reconvențională — să reia procesul de divorț după expirarea termenului de separare fixat de Tribunal. Dacă însă soții se vor împăca, sau nu vor cere continuarea procesului în interval de trei luni dela expirarea aceluși termen, — nu vor mai putea să se despărță pentru motivul pe care și-au bazat acțiunea. Și în acest caz legea presupune că soții s'au împăcat.

Separarea de pat și masă care este numai un accident în timpul procesului de divorț, se deosebește de instituția cu același nume care este independentă de acțiunea de divorț. Se deosebește pentru că, pe când cea dintâi este o măsură provizorie luată de Tribunal în cursul instanței de di-

vorț, separația de pat și masă (*separatio a thoro et mensa*) este o măsură care regulează raporturile dintre soți definitiv și pentru multă vreme. Câteva cuvinte și asupra acestei instituții necunoscută de codul român și străină moravurilor noastre⁸⁾.

Se pot întâmpla cazuri când soții nu vor să ceară deocamdată divorțul fie din motive religioase (d. ex.: sunt catolici și se tem ca biserica să nu le admită divorțul religios⁹⁾), fie din anumite scrupule de conștiință, fie din cauza copiilor, fie că au unele speranțe de împăcare. În astfel de cazuri, soțul care voește să întrerupă viața conjugală, evitând deocamdată desfacerea căsătoriei, se adresează Tribunalului care, examinând dacă motivele invocate sunt suficiente și destul de întemeiate pentru a se putea pronunța pe baza lor *divorțul*, pronunță o sentință care dispune separarea de pat și masă. Sentința permite soților să înceteze traiul lor comun, care este astfel întrerupt în mod permanent. Această separare este mai puțin decât divorțul căci nu atinge însuși legătura căsătoriei și soții oricând vor vrea, pot continua căsătoria, împăcându-se. În acest caz ei anunță printr-o petiție comună Tribunalul care a pronunțat sentința de separare și din acea zi efectele juridice ale separației încetează. Dacă au trecut doi ani de când hotărîrea a rămas definitivă, atunci oricare din soți poate cere printr-o acțiune formală ca sentința de separare să se transforme într-o sentință de divorț și desfacerea căsătoriei se va pronunța fără ca soții să mai aibă ceva de dovedit. Nimic și nimeni însă nu poate sili pe soți separați să ceară divorțul; astfel că ei pot rămâne în această situație până la sfârșitul vieții. În cursul separației una din părți poate cere și divorțul; iar în cazul când un soț cere separația și celălalt divorțul, se va da curs acțiunii de divorț. Invers: dacă reclamantul sau ambele părți cer în cursul acțiunii de divorț ca acțiunea să se transforme într-o cerere de separare de pat și masă, cererea lor se va admite.

Efectele sentinței de separare sunt aceleași ca și ale sentinței de divorț în ce privește copiii și raporturile patrimoniale sau de succesiune ale soților. Deosebiriile sunt: Căsătoria nu încetează și prin urmare nu se fixează data de încetarea ei, femeia va purta și pe viitor numele bărbatului ș. a.

Efectele sentinței de divorț nu diferă cu mult de cele stabilite de codul român.

Căsătoria încetează. După legea ungară nu mai e nevoie pentru acest scop ca soții să se îngrijească a transcrie sentința de divorț în timp de 2 luni la ofițerul stărei civile. Căsătoria se consideră desființată din ziua când sentința Tribunalului a rămas definitivă. Bineînțeles că sentința se transcrie la ofițerul stărei civile, dar aceasta este o formalitate care se va îndeplini după ce Tribunalul va trimite sentința acestui oficiu și lipsa ei nu împiedică efectele divorțului.

O deosebire importantă față de codul român este aceea că soții divorțați se pot căsători din nou neexistând un text care să-i oprească. Art. 277 din codul nostru nu permite aceasta, pentru considerația că soții nu trebuie să se „joace de-a divorțul”, ci trebuie să știe că dacă se hotărîsc să divorțeze sunt despărțiți pentru totdeauna. Deasemeni le-

8) Separarea de pat și masă este admisă și în Belgia, Olanda, Anglia, Austria, Grecia și Statele-Unite. (D. Alexandresco loco cit.).

9) Se știe că este obicei în Ungaria și Transilvania ca soții în urma divorțului civil să se despărță și pe cale religioasă.

6) D. Alexandresco, vol. II pag. 145.

7) Această condiție nu e cerută și în caz de divorț pentru părăsire infidelă.

giuitorul nu vrea ca soții despărțiți să dea din nou spectacolul unui menaj scandalos sau să poată prin acest mijloc fraudă pe terții prin schimbarea convențiilor lor patrimoniale. Socotim că dispoziția legii ungare este mult mai înțeleaptă căci înlătură de multe ori concubinajul între soții despărțiți cari vor să se recăsătorească și cari totuși sunt opriți de lege. D-l profesor Alexandresco, consecvent părerii expusă de mult în comentariile d-sale, a admis în anteproiectul codului civil recăsătorirea soților divorțați, înlocuind articolul astăzi în vigoare, însă cu temperamentalul că soții nu se vor putea recăsători decât o singură dată și cu condiția de a adopta aceleași convenții matrimoniale.

Un efect al divorțului identic în legislația ungară și română este acela că femeia despărțită nu va mai purta numele soțului. Legea matrimonială adaogă însă că, dacă femeia n'a fost socotită vinovată în sentința de divorț și dacă în cursul procesului și-a exprimat dorința să poarte și pe viitor numele soțului, Tribunalul va fi obligat să înscrie în sentință acest drept al soției. Dispoziția a fost iarăși cu drept cuvânt eliminată în anteproiectul d-lui D. Alexandresco.

Asupra efectelor divorțului cu privire la copii, la chestiunile patrimoniale ale soților și asupra unei pensii alimentare cuvenite soției, legea ungară cuprinde dispoziții asemănătoare codului nostru. Soții se pot înțelege de bunăvoie între ei asupra tuturor acestor chestiuni. În caz când nu se înțeleg asupra copiilor, legea ungară dispune următoarele: Până la vârsta de 7 ani, copiii rămân la mamă, iar dela această vârstă trec în îngrijirea soțului nevinovat. Dacă ambii părinți au fost declarați culpabili, băeții vor fi îngrijiți de tată și fetele de mamă. Ca și la noi însă, judecătorul se poate abate dela aceste reguli și poate încredința copiii chiar unei terțe persoane. În practică se obișnuiește ca Tribunalul de cele mai multe ori să rezerve prin sentința de divorț dreptul de a aranja situația copiilor născuți din căsătorie instituției numite Sedria orfanală. După pronunțarea sentinței dosarul se trimite în acest scop Sedrii care poate schimba ulterior chiar dispozițiile luate prin sentința judecătorească.

Chestiunile privitoare la averea soților capătă soluțiuni asemănătoare cu cele din codul nostru. Remarcăm însă că sub imperiul legii ungare se pot revoca, în dauna soțului vinovat, chiar donațiunile *antinuptiale* primite de el dela celalt soț în vederea căsătoriei, ceea ce în dreptul nostru nu se admite. Acțiunea în restituire a donațiilor se prescrie la Unguri printr'un an dela desfacerea căsătoriei.

În ce privește pensia alimentară cuvenită la caz de lipsă soției nevinovate, spre deosebire de codul nostru unde este personală bărbatului, după legea ungară trece și la moștenitorii săi. Jurisprudența a întins mai mult acest drept de întreținere după divorț al femeii sărace, obligând la plata pensiei până și pe părinții bărbatului culpabil, cu condiția ca el să n'ăibă avere, să fi lucrat împreună cu părinții lui și aceștia să fi acceptat ca soția să locuiască în casa lor.

Notăm deasemeni că legislația ungară nu cunoaște dispozițiile prin care în urma sentinței de divorț o porțiune din averea soțului vinovat trece în nuda proprietate a copiilor născuți din căsătorie, asigurându-se astfel situația acestor copii. În sfârșit, legea ungară cuprinde unele dispozițiuni

de drept internațional privat asupra căsătoriei și divorțului cari lipsesc din codul nostru.

* * *

Procedura divorțului în legislația ungară este cu totul diferită de aceea a codului nostru civil. Cum am văzut că în ce privește legea de fond nu sunt prea mari deosebiri între ambele legiuiri aflate în vigoare în vechiul regat și în Transilvania, — deosebirea cea mai importantă constă mai ales în regulile procedurale. Procedura civilă ungară (legea I-a din 1911) cuprinde dispoziții speciale procedurii divorțului (Titlul XI, art. 639-686) cari însă nu sînt alcătuite în spiritul procedurii codului nostru. Nu se observă de loc intenția legiuitorului de a obliga pe soții cari vor să divorțeze să îndeplinească anumite formalități și de a întârzia procedura, dându-le mai multe și lungi termene în scop de a încerca împăcarea lor într'un interval de timp mai îndelungat. Pare că legiuitorul maghiar și-a spus că din moment ce există un motiv real de divorț, se cuvine ca soții să fie despărțiți cât mai degrabă. E adevărat că la divorțul pentru părăsirea domiciliului conjugal soții trebuie mai înainte de a începe orice procedură să stea sease luni despărțiți, iar în caz de alte motive de divorț, separarea de pat și masă pe timp de..., este neori obligatorie. Însă, odată aceste termene trecute, divorțul este admis de îndată, după una sau două înfățișări și, deseori — în deosebire în caz de motive absolute — Tribunalului i se taie orice libertate de apreciere, judecătorii fiind puși în imposibilitate de a împiedeca sau cel puțin de a întârzia divorțul, în interesul căsătoriei sau al copiilor.

Bineînțeles că partizanii unei cât mai lesnicioase proceduri a divorțului vor fi pentru introducerea acestor dispoziții și în viitoarea noastră legislație. Dacă însă se va ține seamă de considerația că o procedură greoaie a divorțului poate salva multe căsătorii, se va adopta procedura dificilă a codului nostru.

Vom examina dispozițiile destul de simple ale procedurii divorțului în legislația ungară, expunând apoi procedura specială a divorțului pentru părăsire infidelă, care e întrucâtva diferită.

Acțiunea se întentează la Tribunalul ultimului domiciliu comun al soților. Părțile pot fi asistate de avocați cari trebuie să aibă o procură specială pentru procesul de divorț. La fiecare proces — indiferent dacă sunt sau nu copii — va fi citat și Parchetul, care are și drept de apel; în practică la sedință nu ia parte niciodată vreun reprezentant al Parchetului. După ce Președintele primește acțiunea și constată că este făcută în regulă, nefiind lipsită de certificatele și actele necesare, fixează o zi pentru încercarea de împăciuire a părților. Sedința de împăciuire numai, este cu totul secretă, neputând fi de față decât judecătorii, grefierul și părțile, fără avocații lor. Legiuitorul s'a temut ca avocații să nu influențeze asupra soților, împiedicându-i să se impace. La această împăciuire părțile trebuie să se prezinte în persoană. Totuși când părțile domiciliază în străinătate sau împăciuirea întâmpină mari dificultăți, această formalitate se poate omite. În acest caz s'a ajuns la rezultatul unui divorț prin procură, părțile nefiind nevoite să se înfățișeze la nici un termen, prezentându-se numai avocatul lui cu procură specială. Deasemeni dacă la încercarea de împăciuire părțile nu se prezintă, împăciuirea se consideră că nu a reușit și se trece la judecarea fondului. Încercarea de împăciuire se poate face la cererea unui soț și

mai înainte de a se intenta acțiunea de divorț. În caz de boală sau prea mare depărtare se poate face și prin comisie rogatorie. Dacă judecătorul are speranțe că, repetând încercarea s'ar putea ajunge la împăcarea soților, poate fixa un nou termen de împăciuire.

Dacă încercarea de împăciuire nu reușește, cum se întâmplă de cele mai multe ori, Tribunalul procedează imediat la judecarea fondului administrând probele. Dacă motivul de divorț este deplin dovedit, Tribunalul admite acțiunea sau, în caz când trebuie ordonată separarea de pat și masă, fixează timpul de suspendarea procesului, după trecerea căruia se va pronunța sentința de divorț. În contra sentinței, care se comunică părților, avocaților și Parchetului, există drept de Apel la Curte în 15 zile. Părțile pot renunța la dreptul de apel. Există tot în 15 zile și drept de opoziție numit în limbajul juridic al Ardealului „justificare de absență” pentru că opoziția trebuie să arate motivele lipsei sale de la înfățișare. Revizuirea nu e admisibilă; există text categoric care lipsește din codul nostru, din care cauză la noi este controversă.

Pentru efectuarea încercării de împăciuire și pentru audierea marturilor, în practică Tribunalul delegă un judecător sau judecătoria de ocol respectivă. Dacă lipsește *reclamantul* de la încercarea de împăciuire sau de la pronunțarea hotărârii, procesul se suspendă, reclamantul având posibilitatea să-l redeschidă în termen de 15 zile. Dacă nu o va face, acțiunea se declară stinsă. Este interesant a ști că în procesul de divorț se pot totodată lua dispoziții nu numai cu privire la soarta copiilor dar și asupra pretențiilor patrimoniale ale soților; în acest caz nu e nevoie de o acțiune separată. Totuși în practică acțiunea aceasta e mai uzitată.

Divorțul pentru părăsirea domiciliului conjugal. Când acțiunea e bazată pe acest motiv, procedura este încă cu mult mai simplă. De o simplitate care transformă uneori Tribunalul într-un sărman birou de înregistrare!

Conform legii matrimoniale, soțul care a fost părăsit timp de mai mult de șase luni, are drept să intenteze acțiune de divorț în contra soțului, infidel care a plecat de la domiciliul comun cu intenția de a-l părăsi și fără să fi avut vreun motiv întemeiat, d. ex., fără să fi fost alungat sau maltratat.

Acțiunea de divorț trebuie să fie precedată de o somație dată de Tribunal după cererea soțului abandonat și prin care soțul infidel este obligat ca într-un timp anumit să restabilească viața conjugală, întorcându-se la domiciliu. Când soțul care a părăsit domiciliul nu se știe unde se află și nu dă niciun semn de viață timp de un an de zile, soțul abandonat după trecerea acestui timp se adresează Tribunalului. Tribunalul somează pe cel dintâi pe calea publicității să restabilească viața conjugală în timp de un an socotit de la ultima publicație, după care numai, se poate intenta acțiunea de divorț. Somația se publică de două ori în gazeta oficială, sau și în alte ziare. În proces soțul absent este reprezentat printr-un curator numit de Tribunal.

Cu în însă cazurile acestea sunt foarte rare, — divorțurile au ajuns astăzi, în marea lor majoritate, să se urmeze aproape în regulă generală astfel: După ce soții au stat șase luni despărțiți, soțul părăsit se prezintă la Tribunal cu o petiție la care anexează actul de căsătorie și un certificat eliberat

de primăria ultimului domiciliu comun prin care se arată care a fost acest domiciliu, adăugându-se că soții trăesc despărțiți de mai mult de 6 luni (sau de un an dacă domiciliul soțului care a plecat nu se cunoaște). Tribunalul emite un jurnal prin care somează pe soțul infidel ca într-un termen de cel mult 30 zile — și rareori se fixează acest termen — să restabilească viața conjugală. Termenul obișnuit în practică este de 15 zile. Acest termen se poate prelungi însă și până la trei luni când partea e în străinătate sau locuiește la prea mare depărtare. Jurnalul se înmânează soțului ce a părăsit domiciliul și după înmânare — dacă acesta n'a dat ascultare somației Tribunalului, — soțul abandonat intentează acțiune de divorț, alăturând un certificat eliberat tot de Primăria comunei, care constată că soțul somat nu a restabilit viața conjugală în termenul fixat de Tribunal. Reclamantul va mai prezenta un certificat care să arate că cei copii sânt în viață născuți din căsătoria soților — alăturându-se și extractele lor de naștere. Se fixează termen de judecată, se încearcă împăciuirea și în aceiași sedință se pronunță sentința de divorț. Numai dacă soțul ce a părăsit domiciliul nu voințește să divorțeze, poate pune piedeci acțiunii reclamantului întârziind sau căutând să se respingă divorțul (d. ex. cere să dovedească că *a voit* să restabilească traiul conjugal dar că *reclamantul* este cel ce a refuzat). Când însă soții s'au învoit de mai înainte să divorțeze, după șase luni de despărțire formalitățile decurg în cea mai deplină armonie; părțile nici nu are nevoie să se prezinte căci în acest caz încercarea de împăciuire nu se va mai face, ci se va considera că el a refuzat împăcarea; iar probe nu sunt necesare în afară de certificatele eliberate de Primăria comunei cari sunt suficiente¹⁰⁾.

Această cale extrem de ușoară înlesnește celor mai mulți soți divorțul prin consimțământ mutual. În adevăr, după ce soții s'au înțeles să divorțeze, trăesc șase luni despărțiți și avocații le îndeplinesc formalitățile de despărțire. Judecătorul care se află de astădată în fața unui motiv de divorț „absolut” asupra căruia nu mai are libertatea de apreciere pe care o are în caz de motive relative, este obligat să pronunțe sentința de divorț. Numai dacă părțile au naivitatea să mărturisescă că s'au înțeles să divorțeze, judecătorul poate respinge divorțul, pentru motivul juridic că reclamantul când a intentat acțiunea nu a fost condus de dorința sinceră că părătul să restabilească viața conjugală. De multe ori calea aceasta ușoară de divorț dă posibilitate părților să se târăsuască în regulă asupra sumei pe care unul din ei vrea să o primească pentru a accepta divorțul.

În cursul unui an de practică făcută în Transilvania în această materie, rar am avut prilejul de a respinge o acțiune; și atunci numai la săteni cari în simplitatea lor vin și declară că «și-au dat unul altuia *carte* să se despartă». Când li se respinge acțiunea pentru acest motiv, li se pare foarte curios. Și nu numai lor dar și avocaților care-i asistă. Atât de mult e intrat în moravuri acest mijloc ușor de divorț! Soții cu oarecare cultură sau cei pe deplin lămurii de avocați, nu permit însă judecătorului să pătrundă în misterul adevăratului

10) Cât despre seriozitatea acestei probe e destul să notez un fapt. Într-un proces mi s'a prezentat două certificate: unul de către reclamant prin care Primăria certifică că în termenul fixat de Tribunal părăta nu a restabilit viața conjugală și altul de către părătit prin care aceeași Primărie (Oradea-mare) certifică că a restabilit o (Trib. Oradea, Dos. civil Nr. 3731/921).

motiv de divorț. Amândoi susțin—în cazul când au binevoit să se prezinte împreună la Tribunal—că pârâtul a părăsit domiciliul fără nici un motiv și judecătorul, ca un registrator fidel, trece asupra cauzei pentru că nu poate face altfel și pronunță divorțul. Astfel am fost silit să pronunț divorțuri între copii de 19 ani sau între sofi cari nu trăiseră de cât o lună sau două împreună și cari se despărțiau sub cuvânt că «nu se pot înțelege».

Pentru a se vedea că într-adevăr motivul de divorț al părăsirii malițioase, din cauza formalităților sale foarte simple, este ales de majoritatea soților cari divorțează, voi adăoga numai următoarele cifre: În cursul anului 1920, la Tribunalul Oradea-Mare, au intrat în total 623 acțiuni de divorț. Din acestea 518 au fost bazate pe motivul de părăsirea domiciliului conjugal și numai 110 pe alte motive.

Formalitățile de procedură ale divorțului au fost mult ușurate printr-o ordonanță dată în 1920 (N. rul 43) de Consiliul dirigent român. Această ordonanță având putere de lege, a modificat procedura civilă în ce privește divorțul, suprimând procedura preparatoare precisă în această materie de codul ungar. (În expunerea de mai sus am ținut seamă de toate aceste modificări). Pe de altă parte, în cazurile de divorț pentru părăsire de domiciliu, ordonanța a dispus că procesele de acest gen să fie judecate nu de un senat întreg, ci numai de un singur judecător al Tribunalului. Dispoziția care a fost luată—se spune—din cauza lipsei de judecători, este foarte rațională pentru motivul rolului neînsemnat pe care îl are Tribunalul în asemenea afaceri.

Părăsirea domiciliului conjugal este un motiv de divorț admis în mai toate statele europene¹¹). Cu toate că faptul acesta nu e mai totdeauna decât un efect al unui alt motiv de divorț care face conviețuirea conjugală insuportabilă, totuși ori de câte ori părăsirea este intențivă, intenționată și nejustificată, acest motiv este suficient pentru a servi de bază acțiunii de divorț, fără a mai fi necesar să se cerceteze motivele mai îndepărtate cari l-au determinat. Dar și pentru el, ca și pentru celelalte motive de divorț, este logic să se urmeze aceiași cale procedurală. Pentru că de câte ori în materia divorțului se va crea pentru un anumit motiv o cale mai ușoară de desfacerea căsătoriei, de atâtea ori soții grăbiți să divorțeze mai repede, o vor adopta de îndată; și aceasta cu atât mai mult cu cât acea procedură, împotriva intenției legiuitorului, îi va înlesni să ascundă mai cu ușurință divorțul lor de comun acord. Prin urmare, dacă nu este rațional să se elimineze părăsirea infidelă dintre motivele de divorț, nu este deasemeni logic și nici practic să se creeze pentru acest motiv o procedură mai ușoară și diferită de a celorlalte motive.

Sperăm că experiența făcută în Ungaria ne va tolosi la alcătuirea viitoarei noastre legislații asupra divorțului și speranța noastră e îndreptățită de anteproiectul învățatului profesor D. Alexandresco, care a adoptat procedura stabilită de codul civil român.

GEORGE P. DOCAN

Judecător Trib. Oradea-Mare

Poate tutorele face compromis?

Din concluziunile scrise ale Parchetului Trib. Putna, prin d-l procuror G. V. Călcăiu, asupra avizului consiliului de familie din 30 Iulie 1921 al casei def. Nică Macovei, dosarul No. 1686/920 Trib. Putna s. II-a.

Compromisul nu este o tranzacție propriu zisă asupra litigiului, ci o tranzacție prin care se convine a primi mai dinainte o tranzacție necunoscută asupra litigiului, pe care o va hotărî și impune arbitru; deci compromisul este un act incomparabil mai grav decât o tranzacție și de aceea tutorele nu-l poate face nici chiar cu avizul a trei juriconsulți. (Art. 339 pr. civilă și 1537 cod. civil).

În ce privește punctul din avis, prin care se conchide ca tutorea să fie autorizată a încheia un compromis cu Emil și Alex. Maxim, prin care să convină a se supune judecăței unui arbitru cu drepturi nelimitate, a cărui hotărâre să fie inatacabilă, pentru stingerea unor pretențiuni reciproce, ce se cifrează la sume de sute de mii lei și care nasc dintr-o afacere de cumpărare de vinuri în comun, făcută de defunctul Nică Macovei cu numiți și pentru care minorii sunt acționați în judecată înaintea Trib. Râmnicu-Vâlcea de Alex. Maxim, pe baza unei cambii de 200.000 lei, credem că o asemenea autorizație este inadmisibilă în drept și ca atare nici măcar nu poate fi supusă avizului juriconsulților.

Motivele sunt următoarele:

1. Compromisul nu e permis de lege (dispozițiunile categorice ale art. 339 proc. civ.) de cât persoanelor capabile, care au liberul exercițiu al drepturilor lor; tutorele neputându-l face în numele minorilor, nici chiar cu avizul a trei juriconsulți. În acest senz M. Planiol, T. I, 592, 593, No. 1956; Valette, 564; Ed. Bonnier, 397, n. 988 C. Nacu, vol. I, 633, n. 106; M. A. Dumitrescu, Anul I, pag. 53 lit. f.

2. Minorii nu pot fi sustrași instanțelor de judecată orânduite de lege și supuși, în ce privește judecata drepturilor lor, la capriciile unui arbitru, pe care nu an nici măcar puțința de a-l alege.

3. S'ar viola disp. art. 81 și 291 pr. civ., dacă drepturile minorilor ar fi supuse judecăței unor arbitri, lipsind pe minori de garanțiile speciale ce le pune la dispozițiune legea pentru buna apărare a drepturilor lor. Mai ales că, în cazul de față, se cere ca, prin compromis, să se ridice și posibilitatea oricărei căi de atac contra hotărârei arbitralului.

4. Ar însemna ca Tribunalul să și dea singur un brevet de incapacitate, găsind că e în interesul minorilor să fie judecați de o persoană oarecare (sub cele mai largi aprecieri și dispozițiuni) de cât a fi judecați de el, cu răspunderea și garanțiile legale.

11. În Franța, Italia, Suedia, Olanda, Austria, Germania (D. Alexandresco «Tribuna Juridică» No. 37—88 din 1920).

5. Singurul argument care se aduce de unii autori români (G. Tocilescu, vol. III, pag. 312; Săndulescu, Principii de proc. civ), pentru a susține că ar fi admisibil compromisul tutorelui, care este un mandat legal al minorilor, și anume disp. art. 1537 cod. civ. trebuie a fi înlăturat, în doctrină (D. Alexandresco, Tom. IX 572 și 574; C. Nacu, vol. III, 414 și M. A. Dumitrescu) fiind astăzi stabilit că diferența inexplicabilă între textul art. 1537 c. civ. român și art. 1989 c. civ. francez, după care a fost copiat, și art. 1742 c. civ. italian, nu poate fi datorită de cât unei greșeli materiale de traducere sau de copiere a textului, pe care judecătorii o pot aprecia; greșeală pe care o evidențiază însuși textul, care pornește cu principiul că interpretarea unui contract de mandat este restrictivă și sfârșește printr-o contradicție, și anume, că «facultatea de a face o transakție cuprinde și pe aceia de a face un compromis» (greșeală ce consistă în omiterea cuvântului «nu» înaintea celui «cuprinde»).

6. Compromisul este un act incomparabil mai grav decât o tranzacție, întrucât prin compromis se consimte la ceva necunoscut; nu cunoști tranzacția propriu zisă asupra litigiului, ci numai persoana care o va hotărâ.

7. Dar absurditatea juridică, în cazul unui compromis pentru minori, rezidă în aceea că, juriscosulții și Tribunalul n'au ce aprecia la un compromis, spre a vedea foloasele pe care le ar putea trage minorii dintr-o hotărâre necunoscută, supusă capriciilor unui arbitru.

8. Pentru a asigura minorilor adevăratele foloase ale unui compromis — tranșarea urgentă a litigiului și în mod economic — este o singură cale: arbitrul să hotărască mai de înaintea litigiul sub forma unei tranșacții care să fie supusă controlului juriscosulților și Tribunalului, soluție preconizată de Bonnier.

Conchidem: tutorea nu poate fi autorizată sub nici o formă a încheia un compromis și deci în această privință avizul consiliului de familie al casei numitului defunct trebuie a fi respins de la omologare.

**Circularea Ministerului de Justiție No. 35420
din 29 August 1921, adresată Curților
de Apel și Tribunalele din vechiul Regat
și Basarabia**

Domnule... Președinte,

Magistratura a făcut desigur progrese însemnate. Jurisprudența noastră se distinge din ce în ce mai mult printr-o redacțiune îngrijită a hotărârilor și prin spiritul științific care dictează soluțiunile. Această jurisprudență a dobândit așa de mare importanță, încât chiar legiuitorul a fost uneori inspirat de dispozițiunile hotărârilor judecătorești în modificările aduse legilor. Meritele Magistraturii noastre au fost recunoscute de

puterile publice ale Statului în toate ocaziunile, căci ori de câte ori a fost trebuință, în epoca noastră de reformă, de oameni competenți și imparțiali, magistrații au fost desemnați mai în totdeauna pentru a da concursul lor la formarea și executarea diferitelor dispozițiuni.

Având mulțumirea de a face aceste constatări, suntem datori a privi și neajunsurile ce se observă în practica de toate zilele a instanțelor noastre judecătorești, precum și îndreptările ce se pot face pentru Justiția, destul de bună acum, să poată fi și mai bună. Iată chestiunile asupra cărora atragem deocamdată toată atențiunea d-voastră:

I. Deschiderea ședințelor la ora legală

Părțile sunt datoare să fie prezente la ședința la ora fixată în citațiune sub pedeapsă de a fi judecate în lipsă și de a fi expuse să-și piardă procesul.

La această datorie a părților corespunde datoria judecătorului de a fi la oficiul său *just* în momentul pentru care a vestit părțile să vină. Cu toate acestea se văd cazuri când unii judecători nu țin seamă de această îndatorire esențială, părăndu-li-se indiferent dacă intră în ședință cu câteva minute după ora legală. Și cu toate astea greșeala este mare, căci o asemenea neglijență atinge prestigiul judecătorului. Publicul simte că judecătorul nu-și îndeplinește datoria și nu este bine pentru autoritatea Justiției ca publicul să bănuiască măcar că ar fi posibil ca judecătorul să nu-și facă datoria. Rolul magistratului este mare. El dispune de averea și onoarea cetățenilor. Dintre împrișniri unii câștigă alții pierd. Este în interesul siguranței publice nu numai ca Justiția să fie bună, dar să fie și crezută bună, căci numai o asemenea credință aduce liniștea în suflete și înfărește ordinea socială. Când lumea are încredere în Justiție, chiar cei loviți de hotărârile ei se resemnăză rămânând convinși că cum s'a hotărât așa a trebuit să fie.

Exactitatea judecătorului în îndeplinirea datoriei este o dovadă a seriozității sale și este de natură să inspire publicului mai mult respect de Justiția țării. De aceea vă rog să puneți în vederea d-lor magistrați ca să fie preveniți la serviciu, pentru ca ședințele să înceapă cu *precizie* la ora legală. Iar dacă s'ar găsi vreun judecător care să-și calce această datorie, vă rog să-mi comunicați cazul chiar în ziua când s'a produs.

II. Întârzierea adusă în rezolvarea proceselor

Toată lumea constată că procesele se judecă cu întârziere. În registrele de audiență și în jurnalele greșei se văd notate în fiecare zi o mulțime de amânări și procese foarte puține judecate, câte odată nici un proces judecat.

Amânările încarcă într'un mod considerabil lucrările, căci pentru fiecare amânare se face un jurnal și se repetă procedura, așa că dosarele devin voluminoase din cauza grămădirii lucrărilor inutile. Amânările întârziează soluțiunea cauzelor aducând nemulțumiri celor cari cer dreptate.

Procesele sunt făcute ca să fie judecate. Cine a intentat o acțiune are dreptul să i se dea o soluțiune în timpul necesar ca soluțiunea să-i fie utilă. Ce fel de Justiție este când un împrișnat cere ca adversarul său să fie condamnat a-i plăti o sumă de bani, dacă soluțiunea definitivă se dă după un an, doi și chiar mai mulți? Datornicul are tot interesul să caute amânări ca să plătească cât mai târziu sau să exaspereze pe reclamant și să-l forțeze a se împăca, renunțând la drepturile lui. Amânările sunt provocate mai adesea de împrișniri de rea credință, cari au interes să zădărnicească Justiția. Deci este absolută necesitate pentru

buna administrațiune a Justiției ca amănările să fie cât se poate împuținate.

Cauzele amănărilor sunt multe. Ne vom ocupa de cele mai frecvente.

a) *Comunul acord.* Amănările de comun acord în materie civilă și comercială sunt cele mai dese. Acestea sunt uneori legitime, cum de exemplu când părțile sunt pe cale de a se împaca, când advocații convin la amănare fiind ocupați în același timp cu procese în altă parte, etc. Dar amănările pentru simplul gust de a amăna n'au nici o justificare. De aceea art. 93 din pr. civilă pronunță pentru amănările de comun acord plata unei noi taxe de introducere în instanță, dacă procesul a fost amănat de trei ori de bună voie, iar art. 20, al. 32 și art. 21 al. 30 din legea timbrului prevede plata unei taxe pentru orice amănare de comun acord. Părțile însă eludează de multe ori aceste sancțiuni, inventând amănări pentru chemare la interogatoriu, la care în urmă se renunță și pentru comunicări de acte, care nu se fac. Judecătorii sunt datori a se opune la asemenea tendințe și a aplica strict sancțiunile puse de lege pentru a împuțina amănările, fără a se împiedica de mijloacele ce se întrebunțează de părți pentru a frauda legea.

Interogatoriul și jurământul nu se pot admite decât dacă se îndeplinesc condițiunile prevăzute de lege. 227 și 237 din procedura civilă și se pot refuza oricând sunt propuse cu rea credință în scopul numai de a amăna procesul. Iar în ce privește comunicarea actelor, ea este regulată de art. 70, 72 și 326 din procedura civilă. Orice amănări pentru comunicare de acte, în afară de cele prevăzute de lege, constituiesc un abuz și nu trebuie să fie incuviințate.

Prin amănările de comun acord, încercându-se rolul proceselor și împiedicându-se astfel judecata altor procese, este în interesul unei bune administrațiuni a Justiției ca pentru procesele amânate de comun acord să se dea termene mai depărtate, rezervându-se termenele mai apropiate pentru aceia cari vor să se judece.

b) *Proba cu martori* dă adesea loc la amănări nejustificate. De sigur că această probă, oricât de incertă ar fi, trebuie să fie incuviințată ori de câte ori judecătorii găsesc că este admisibilă, pertinentă și utilă în cauză. Acestea sunt chestiuni de suverană apreciere a judecătorilor. Însă nu trebuie admis ca să se facă din această probă un mijloc de a zădărnici Justiția. Odată admisă proba cu martori, trebuie ca termenele de ascultarea marturilor să fie foarte scurte; iar în caz de lipsa marturilor, să se uzeze la sancțiunile legii, ca ei să fie constrânși a veni la judecată, altminteri proba cu martori poate fi pentru un imprincipat de rea credință un mijloc sigur de a amăna procesul la infinit.

c) *Neîndeplinirea procedurii și nulitatea procedurii* provin din cauza neglijenței sau a relei credințe a portărilor. Acești funcționari, având în competența lor îndeplinirea procedurii în procesele civile și comerciale, dau adesea ocaziune la plângeri justificate. Prin legea organizării judecătorești (art. 47) portăreii au fost asimilați cu magistrații, însă unii din ei, în loc să priceapă că această asimilare le impune datorii mai mari, căci a fi magistrat înseamnă a fi un om de valoare și cu conștiința datoriei, s'au mulțumit să obținuteze magistrați, continuând, ba chiar agravând obiceiurile rele din trecut. Așa că, în multe ocazii, am constatat cu mare părere de rău că serviciul portărilor lasă foarte mult de dorit. Și ceea ce este de mirat portăreii din Capitala țării dau loc la mai multe nemulțumiri decât portăreii din județe. Această stare de lucruri trebuie să înceteze și o îndreptare imediat trebuie să fie adusă. Nu trebuie să existe procedură neîndeplinită, nu trebuie să existe procedură nulă. Pentru ca să atin-

gem acest rezultat un control riguros trebuie să fie exercitat asupra lucrărilor portărilor.

De obicei portăreii nu scot citațiile îndată ce încasează taxele, ci întârziează până aproape de termen, când nu mai este timp ca să se îndeplinească procedura. De acum înainte portăreii vor fi obligați să scoată citațiile chiar în ziua când au încasat taxele.

Procedura trebuie să se îndeplinească fără întârziere, iar dovezile să fie trimise la grefă și puse la dosar cu mult înainte de termen. Pentru a controla executarea acestei obligațiuni veți binevoi a cere portărelui de serviciu la secția d-voastră ca în fiecare Sâmbătă să vă prezinte un tablou de toate dosarele în care s'au plătit taxele de citațiuni în cursul săptămânii, cu însemnare în ce zi au fost plătite taxele, în ce zi au fost scoase citațiile și în ce zi au fost depuse dovezile la grefă. De asemenea dacă s'ar mai întâmpla vreo amănare din cauza procedurii neîndeplinite, sau din cauza vreunei nuliități de procedură, vă rog a ne raporta imediat, arătându-ne din culpa cărui portărel s'a provocat amănarea.

După art. 87 din regulamentul portărilor și art. 77 din procedura civilă când procedura nu se îndeplinește portărelui trebuie să fie obligat a îndeplini din nou procedura în contul lui, putând fi condamnat și la despăgubiri prin chiar hotărârea de amănare. Aceste dispozițiuni trebuie să fie în totdeauna aplicate pentru ca să se pună capăt la amănările din culpa portărilor.

III. Amănarea pronunțărilor

Legea permite judecătorilor ca în procesele, în care este trebuință de mai mult timp pentru deliberare, să amâne pronunțarea. Uneori se abuzează de această facultate, amânându-se pronunțarea prea târziu, sau amânându-se de mai multe ori. Asemenea amănări nu pot fi folositoare Justiției. Cel mai greu proces se poate studia în două-trei zile de către judecătorii, cari au ascultat desbaterile și au la dispozițiune concluziunile scrise ale părților.

Amănările de pronunțare prea lungi au de defect că judecătorii pierd impresiunea desbaterilor orale, care au o importanță mare în formarea convingerii.

De aceea credem că este în folosul unei bune judecăți ca pronunțarea să se facă cât mai curând după închiderea desbaterilor și să se evite repetarea amănărilor pentru pronunțare.

IV. Întârzierile aduse la redactarea hotărârilor

După ce hotărârea s'a pronunțat urmează ca ea să fie redactată. Motivele, fiind o parte esențială a hotărârii, trebuie să fie făcute de magistrații cari au pronunțat-o. Art. 51 din legea organizării judecătorești, care prevede că se va delega un judecător cu redactarea motivelor, nu este decât aplicarea acestui principiu elementar.

Nu este admisibil a se lăsa redactarea motivelor hotărârii în sarcina grefierului în procesele de oarecare importanță, căci hotărârea trebuie să fie opera personală a judecătorilor.

Hotărârea trebuie să fie redactată îndată sau cel mai târziu în termen de 15 zile dela pronunțare. În practică însă, la unele instanțe se aduc mari întârzieri la facerea hotărârilor. Părțile sunt silite să stăruiască în toate zilele ca să li se redacteze hotărârea. Aceste stăruințe dau loc la abuzuri, care trebuie să fie stărpite imediat. Regula care trebuie să se urmeze cu stricteță este această: „în Justiție nu este trebuință de nici o stăruință”. Fiecare magistrat și funcționar să-și facă datoria față de oricine.

Pentru a se pune capăt întârzierii redactării hotărârilor vă rog să introduceți următoarele reguli:

1. Magistratul însărcinat cu redactarea motivelor să depună la instanță motivele scrise de mână sa cu o adresă care să fie înregistrată.

2. Aceste motive se vor păstra la dosar.

3. Hotărârea să fie prescrisă imediat și semnată de judecător.

4. Pe adresa cu care magistratul a depus motivele să se facă o notă semnată de magistratul care a prezidat ședința prin care să se constate data când hotărârea a fost semnată de judecători și grefier.

Termenul prevăzut de lege pentru redactarea hotărârilor este de 15 zile, dar acest termen este un maximum care nu trebuie să fie niciodată depășit. În regulă generală hotărârile trebuie să fie făcute cât mai curând după pronunțarea lor, căci dacă trece prea mult timp judecătorii vor fi expuși să uite cauza în care s'au pronunțat, ceea ce va adăuga la dificultatea redactării hotărârii. Și odată obiceiul făcut ca să nu se mai lase hotărârile neredactate, lucrul se va ușura și nu vom mai avea spectacolul teancurilor de dosare grămădite în așteptarea hotărârilor.

Astfel vom ajunge ca acel care câștigă o hotărâre să o aibă gata în timpul necesar pentru redactarea ei.

În cele ce preced v'am semnalat cazurile cele mai frecvente în care o îndreptare serioasă se impune de urgență.

În credință că d-voastră sunteți pătrunși de necesitatea înlăturării tuturor dificultăților, ce se pun în calea Justiției, vă rugăm să binevoiți a executa toate dispozițiunile cuprinse în această circulară și a ne aduce la cunoștință abaterile ce s'ar ivi.

Este necesar ca, în această epocă de prefaceri, în care se vorbește mai mult de drepturi decât de datorii, Magistratura să dea exemplul cel mai strălucit al îndeplinirii datoriei, făcând toate sacrificiile de muncă și de timp pentru ca Justiția noastră să fie la nivelul României Mari.

Ministru, M. ANTONESCU.

Director-general, A. D. Tacu

INALTA CURTE DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE S. U.

Audiența dela 2 Iunie 1921

Președenția d. VICTOR ROMNICIANU, Prim-Președ.

D. Oprea Soare cu D. I. Russo

Deciziunea No. 2

Drepturi garantate prin constituție. — Ele nu pot fi ridicate de legiuitorul ordinar.

Proprietate. — Garantarea acestui drept prin constituție. — Art. 19. — Exercițiul acestui drept este supus măsurilor luate de legiuitorul ordinar.

Închirieri. — Dispozițiuni în favoarea chiriașilor, împietând asupra convenției părților. Legalitatea lor. — Aplicațiune cu privire la hotărârile de evacuare neexecutate. Art. 1 și 2 din decretul-lege No. 1420/920.

Hotărâri judecătorești. — Puterea lor nu este ridicată și nici prerogativele puterii judecătorești nu sunt atinse prin prelungirea de locațiune acordată chiriașilor cu sentințe definitive de evacuare neexecutate.

Dacă în regimul nostru constituțional legiuitorul ordinar nu poate face legi cari să ridice drepturile garantate prin constituție, prin urmare nici pe cel de proprietate garantat prin art. 19, poate lua însă măsuri cari să reglementeze uzul și exercițiul acestui din urmă drept, deoarece în privința acestor modalități avem numai dispozițiuni de drept comun, nu de ordin constituțional.

Prin urmare sunt perfect legale măsurile pe care legiuitorul ordinar trecând peste convențiile părților, le-a luat în favoarea chiriașilor prin diferite legiuiri excepționale.

Recunoscându-se acest drept legiuitorului ordinar, trebuie să i se recunoască și acela prin care a prelungit locațiunea chiriașilor, în contra cărora proprietarul a obținut o hotărâre definitivă de evacuare, dar pe care n'a executat-o, deoarece aceste hotărâri nu creiază proprietarilor drepturi noi, ci numai constată drepturile lor rezultate din convențiile încheiate și ca atare prelungirea legală edictată nu violează constituția.

Prin această prelungire nu sunt atinse nici prerogativele puterii judecătorești de către puterea legiuitoare, căci hotărârile de evacuare, ca și rezilierea pronunțată se menține, iar prelungirea legală acordată este supusă unor condițiuni speciale, prevăzute în art. 1 și 2 din decretul-lege No. 1420/920.

Curtea,

Ascultând citirea raportului făcut în cauză;

Pe d-nul avocat Cezar Partenie în dezvoltarea motivelor de casare;

Pe d-nul avocat G. Chiriacescu în combateri;

Pe d-nul Procuror general N. Procopescu, în concluziuni pentru casare;

Deliberând,

Asupra motivului de casare:

*Exces de putere, omisiune esențială la violarea principiului separațiunii puterilor și a art. 86, 93 din constituție. Înconstituționalitatea dispozițiunii cuprinse în art. 2 din decretul No. 1420 din 1 Aprilie 1920 publicat în Monitorul Oficial din 2 Aprilie 1920, prin care se desființează hotărârile judecătorești definitive având de obiect evacuare imobilelor pentru neplata chiriei.

În adevăr, prin deciziunea acelei Curți No. 22/920 se admisesse expulzarea chiriașului D. I. Russo din imobilul luat cu chirie dela Dumitru Oprea Soare, pentru neplata chiriei. Recu sul în contra acestei decizii fusese respins. După publicarea decretului No. 1420 din 1 Aprilie chiriașul a făcut contestație pe baza art. 2 din decret și Curtea admitând contestațiunea a declarat fără efect deciziunea sa No. 22/920. Înaintea Curții de Apel ne-am opus în mod formal la această contestațiune pe motivul că această dispozițiune din decret nu se poate aplica, căci desființând hotărâri judecătorești definitive, violează principiul separațiunii puterilor recunoscut de constituție și textele constituționale sus citate. Curtea în loc de a se pronunța asupra acestei chestiuni esențiale, se ocupă de chestiunea dacă legiuitorul poate face legi cu efect retroactiv, care este în afară de proces. Chestiunea noastră este dacă printr'un decret, fie și printr'o lege, se pot desființa hotărârile judecătorești deja pronunțate, pe care Curtea nu binevoiește a o examina. A supra acestui punct credem că dubiu nu poate exista.

*Principiul separațiunii puterilor și al independenței puterii judecătorești oprește amestecul puterilor executive și legiuitoare în opera justiției.

În consecință Curtea de Apel admitând contestațiunea a făcut o misiune esențială și a violat principiile constituționale enunțate mai sus.

Având în vedere deciziunea supusă recușului *) prin care Curtea de Apel din București, secțiunea IV, a admis contestația făcută de intimatul în recurs, D. I. Russo, în contra deciziunii aceleiași Curți cu No. 22/920, prin care s'a reziliat contractul de închiriere intervenit între Russo ca chiriaș și proprietarul Dimitrie Oprea

*) A se vedea Cuvierul Județiar No. 25/921, pag. 368

Soare și în consecință, Curtea a declarat fără efect această din urmă decizie;

Având în vedere că se constată, că înaintea Curții de Apel contestatorul Russo a susținut că, plătind chiria în termen, este în drept a se folosi de dispozițiunea art. 2 din decretul lege No. 1420 din 2 Aprilie 1920, care a dat putere contractelor de închiriere desființate prin hotărâri judecătorești neexecutate, iar proprietarul a obiectat că acea dispozițiune din decretul menționat este inoperantă, fiind contrară dispozițiilor constituționale privitoare la separațiunea puterilor în stat și constituie un amestec al puterii legislative în atribuțiunile puterii judecătorești;

Că instanța de fond a înlăturat obiecțiunea proprietarului, pe motivul că dispozițiunea art. 2 din menționatul decret nu violează principiul separațiunei puterilor;

Considerând că în regimul nostru constituțional, legiuitorul nu este omnipotent ci este legat de constituție, pe care nu o poate schimba nici nu poate deroga dela ea, prin urmare nu poate face legi prin cari să ridice drepturile garantate de constituție;

Că printre drepturile garantate de constituție este și dreptul de proprietate; în adevăr, art. 19 prescrie că nimeni nu poate fi expropriat de cât în cazurile anume arătate și după o dreaptă și prealabilă despăgubire, astfel că dacă printr-o lege s'ar lua proprietatea cuiva este evident că o asemenea lege ar fi contrarie constituției și n'ar putea să fie aplicată;

Considerând însă că constituția nearătată în ce consistă dreptul de proprietate, trebuie să ne raportăm la codicele civil care, în art. 480 definește proprietatea: dreptul ce are cineva de a se bucura și dispune de un lucru în mod exclusiv și absolut, însă în limitele determinate de lege;

Că din această limitare a dreptului de proprietate, rezultă pentru legiuitor puterea de a regula uzul și exercițiul acestui drept, ceea ce s'a făcut la noi ca și în alte state, prin legea pentru luarea de măsuri excepționale, față cu necesitățile neprevăzute cari s'au simțit din cauza și în urma evenimentelor războiului și cari interesau în gradul cel mai înalt ordinea publică și armonia socială.

Considerând că printre alte măsuri excepționale ce s'au luat de legiuitor, sunt și acelea pentru regularea raporturilor dintre proprietari și chiriași, prin diferite dispozițiuni, din care cele din urmă sunt cuprinse în decretul lege No. 1420 din 1920;

Considerând că legiuitorul prin acest decret ocupându-se de situațiunea chirișilor în contra cărora s'a obținut hotărâri definitive de evacuare, dar care încă nu s'au executat, a ținut seamă de imposibilitatea în care se găsește de a-și putea procura locuințe și de aceea pentru motivele de înaltă ordine socială arătate, le-a prelungit contractele de închiriere;

Considerând că dacă nu se contestă legiuitorului ordinar puterea ca să treacă peste convențiunea părților și să ia dispozițiuni în favoarea chirișilor, prelungindu-le contractele de închiriere când se găsește în posesiunea imobilelor închiriate, acelaș drept trebuie să i se recunoască și când proprietarii au obținut hotărâri definitive de evacuare pe cari nu le-au executat, pentru simplul motiv că aceste hotărâri nu le creează drepturi noi, ele nu fac decât să constate, să declare drepturile părților cari rezultă din convențiunile încheiate între ele;

Considerând dar că nu se poate zice că o lege este anticonstituțională și prin urmare nu-i putem refuza aplicațiunea decât numai dacă violează vre-unul din drepturile cari ne sunt garantate prin constituție;

Că ceea ce trebuie să avem în vedere, este dreptul

care face obiectul legii a cărei constituționalitate se discută, iar nu modul cum acest drept este constatat;

Considerând că în speță dispozițiunea din decret, de care ne ocupăm, are de obiect numai regularea uzului și exercițiului dreptului de proprietate, ea va leza interesele private dar este dreptul legiuitorului de a face să prevaleze interesul social asupra interesului indivizilor, și particularii lezați nu pot să se plângă în contra acestei dispozițiuni, căci ea nu violează constituția;

Că nu poate fi vorba în cauză despre atingerea prerogativelor puterii judecătorești de către puterea legiuitoare, de oarece decretul lege, în discuțiune, nu atinge în nimic meritul hotărârilor prin care se reziliază unele contracte de închiriere; acele hotărâri se mențin și contractele rămân reziliate, dar legiuitorul fără a contracta în nimic hotărârile judecătorești, acordă și acestor chiriași cu contracte reziliate, întocmai ca tutulor celor cari urmas să părăsească imobilele închiriate, o prelungire legală supusă unor condițiuni speciale prevăzute în art. 1 și 2 din decret, și o asemenea reglementare streină de orice impietare în prerogativele puterii judecătorești, este îngăduită legiuitorului ordinar într'un interes general, după cum s'a stabilit mai sus;

Considerând că Curtea de Apel judecând că prin dispozițiunea mai sus arătată din decretul lege No. 1420 nu s'a violat principiul separațiunei puterilor, n'a făcut nici o omisiune esențială și prin urmare motivul de casare este neintemeiat.

Pentru aceste motive, Curtea respinge etc.

NOTĂ. — Perturbațiunea de ordin social și economic provocată de războiul mondial nu putea să nu și aibă răsunetul în domeniul legislativ. Noua stare de fapt creiată prin împuținarea numărului de imobile destinate locuinței și creșterea populației a preocupat pe legiuitorul nostru care a încercat prin diferite măsuri legislative să micșoreze efectele prejudiciabile ale acestui desechilibru.

Ultimul decret-lege din 2 Aprilie 1920 stabilește ca principiu fundamental, menținerea stărei de lucruri existente prin prelungirea de drept a contractelor de închiriere.

Pentru a asigura aplicarea, cât mai generală, a acestui principiu, legiuitorul prin art. 2 din menționatul decret-lege, a mers atât de departe încât a desființat forța executorie a hotărârilor definitive de evacuare, date contra chirișilor pentru neplata chiriei la termen și încă neexecutate în momentul promulgării decretului-lege. Dispozițiunea art. 2 calcă oare principiul separațiunei puterilor care este la baza regimului nostru constituțional și prin urmare este cazul să recunoaștem instanțelor noastre judiciare dreptul și obligațiunea de a înlătura aplicațiunea acestui text?

Iată cestiunea adusă înaintea Inaltei Curți și rezolvată în secțiuni-unite prin decizia mai sus reproducă. Plecând dela distincțiunea clasică și tradițională între legile constituționale și cele ordinare, Inalta Curte stabilește principiul necontestat sub imperiul constituțiunei actuale că legea constituțională este obligatorie pentru puterea legiuitoare care nu poate prin actele sale nici să

o modifice, nici să o abroge; întrucât însă legiutorul constituant enunțând drepturile individuale garantate prin constituție și în special dreptul de proprietate, s'a mărginit numai la o formulare de principii, a rămas pe seama legiutorului ordinar ca să organizeze și să reglementeze diversele atribute ale dreptului de proprietate și să stabilească în același timp limitele exercițiului lor; în adevăr oricât de legitime ar fi drepturile individuale nu-i mai puțin adevărat că ele urmând să fie valorificate în mediul social, nu pot avea un caracter absolut și sfera lor de expansiune și aplicațiune trebuie să fie supusă unei mărginiri, bazată pe necesitatea de a asigura coexistența pacănică a oamenilor trăind în societate și coesiunea durabilă a colectivității; prin urmare această limitațiune se manifestă dintr'un dublu punct de vedere și anume prin respectul dreptului egal la ceilalți oameni și menținerea ordinii publice.

Astfel se explică cum legiutorul nostru constituant, după ce, în art. 13 și urm. din constituție consfințește în principiu diferitele drepturi individuale ca libertatea individuală, neviolabilitatea domiciliului, libertatea cultelor, a învățământului, de asociațiune etc... adaugă însă în privința celor susceptibile de o reglementațiune legală că exercițiul lor este supus la dispozițiunile legilor speciale și la restricțiuni bazate pe considerațiuni de ordine publică.

În ce privește în special dreptul de proprietate, legiutorul în art. 480 cod. civ., după cum constată Înalta Curte, stabilește că de și conferă titularului facultatea exclusivă de a se folosi în modul cât mai complet de lucrul ce-i aparține, totuși restrânge exercițiul acestui drept în anumite limite determinate de lege. Se cunosc restricțiunile multiple și variate, de a căror număr și importanță cresc necontenit, la care este supusă proprietatea atât urbană cât și rurală, restricțiuni destinate să dea acestei instituțiuni juridice individualiste, un caracter social din ce în ce mai accentuat.

Rezultă din cele expuse că nu se poate contesta legiutorului ordinar dreptul de a aduce restricțiuni în exercițiul dreptului de proprietate; este o chestiune de oportunitate și de tact a oamenilor de guvernământ de a ști să procedeze astfel încât să concilieze cât mai bine dreptul individual cu interesul social.

Așa fiind, legalitatea și deci constituționalitatea legilor edictate pentru regularea raporturilor dintre proprietari și chiriași nu pot fi contestate; puțin înșurtează că intervenția legiutorului are de scop și de efect să împiedece sau să modifice executarea unei convențiuni intervenite între particulari cu privire la folosința unui bun sau la exercițiul dreptului de proprietate.

În adevăr, din moment ce se recunoaște limitațiunea reglementării restrictive a exercițiului

dreptului de proprietate, este indiferent dacă această reglementare se referă la acte materiale de folosință ale proprietarului sau la acte juridice încheiate de proprietari cu terți, relativ la această folosință; într'un caz ca și în celalt legiutorul n'a făcut decât să stabilească o modalitate de exercițiu al dreptului de proprietate.

Oare situațiunea rămâne aceeași în cazul când în raporturile dintre proprietar și chiriaș a intervenit o hotărâre definitivă de evacuare, după cum e în speța judecată de Înalta Curte? Prolungirea legală a unei convențiuni desființată prin o hotărâre definitivă de reziliere nu constituie oare o imixtiune a puterii leguitoare în prerogativele puterii judecătorești prin care se nesocotește autoritatea lucrului judecat și forța executorie a unei hotărâri definitive?

În mod firesc se pune întrebarea dacă nu este cazul de a aplica pentru identitate de motive dispoziția art. 93, al. 6 din constituție, care prevede că șeful puterii executive nu poate suspenda cursul urmăririi sau al judecății, nici a interveni prin nici un mod în administrațiunea justiției? Imixtiunea pe care legiutorul constituant a refuzat-o în mod categoric puterii executive, poate fi ea recunoscută puterii leguitoare?

Care ar fi motivul rațional sau legal care ar putea să justifice această inegalitate de situațiune între puterea executivă și cea leguitoare din punctul de vedere al principiului separațiunii puterilor?

Cestiunea ni se pare foarte delicată fiindcă prin aplicațiunea legii nu se modifică numai convențiunea părților, dar se înlătură în același timp efectele unei hotărâri judecătorești definitive.

Argumentul invocat de Înalta Curte pentru a asimila aceste două situațiuni, este mai mult subtil decât juridic. În adevăr, Înalta Curte pretinde că aplicarea art. 2 din decretul-lege nu atinge întru nimic hotărârea judecătorească de evacuare, dobândită de proprietar, care rămâne în picioare, după cum rămâne reziliat contractul de închiriere pe baza căruia s'a dat hotărârea; cu toate aceste, adaugă instanța supremă, și acești chiriași cu contracte reziliate și cu hotărâri definitive de evacuare beneficiază de prelungirea legală fără ca prin aceasta să se aducă o «împietare în prerogativele puterii judecătorești»! Or, este o pură subtilitate ca pe de o parte să se recunoască existența unei hotărâri definitive de evacuare și pe de alta beneficiarul acelei hotărâri să fie pus în imposibilitate de a aduce la îndeplinire acea hotărâre care nu presintă interes și avantaj pentru dânsul decât în măsura posibilității de executare. Un contract reziliat care trebuie respectat, o hotărâre definitivă de evacuare care nu se poate executa, iată o situațiune creiată prin un act al puterii leguitoare și cu toate aceste nu există nici o atingere adusă principiului separațiunii puterilor, nici un amestec al leguito-

rului în administrațiunea justiției! Dreptul de a executa face parte integrantă din o hotărâre definitivă, constituie un drept câștigat pentru beneficiarul acelei hotărâri, nu este altceva decât realizarea practică a dreptului recunoscut, scopul și rațiunea de a fi a judecății; prin urmare orice atingere adusă acestui drept, constituie o atingere adusă hotărârei însăși și deci, după părerea noastră, o imixtiune în prerogativele puterii judiciare.

ALEX. CERBAN

TRIBUNALUL ILFOV, SECȚIA DE NOTARIAT

Audiența dela 5 Noiembrie 1920

Președenția d-lui IOAN DOBRESCU, Jud. de ședință

Inginer C. Georgescu cu Banca Agricolă

Sentața No. 292

Contestație în contra unei urmăriri imobiliare. — Act total Art. 5 c. civ. — Clauza prin care se interzice înstrăinarea imobilelor dotale chiar în cazurile prevăzute de lege și chiar cu autorizarea justiției. — Art. 1310 c. civ. — Cine poate crea incapacități. — Rațiunea care a determinat pe legiuitor să permită înstrăinarea imobilelor dotale. — Clauza prin care se interzice soților dreptul de a înstrăina și utiliza veniturile dotale, aceea prin care se continuă regimul dotal chiar și după desfacerea căsătoriei prin moartea unuia dintre soți, aceea prin care se schimbă ordinea succesiunilor între soți și descendenții lor. — Art. 1224, 1226, 1008 c. civ. — Condițiune, cauză, clauză. — Art. 1004, 1017, 1019 c. civ. — Înstrăinarea unui imobil dotal în afara de cazurile prevăzute de lege. — Act anulabil. — Art. 1255 c. civ.

1. Potrivit art. 5 c. civ. nu se poate deroga prin convențiuni sau dispozițiuni particulare la legile care interzic ordinea publică și bunele moravuri.

2. Clauza dintr'un act dotal prin care se interzice înstrăinarea imobilelor dotale chiar în cazurile prevăzute de lege și chiar cu autorizarea justiției este nulă, prin ea derogându-se dela dispozițiunile unor legi de ordine publică.

3. Dispozițiunile art. 1310 c. civ. care consacră principiul că un bun nu poate fi scos din comerț decât în cazurile prevăzute de lege, fiind edictate de grija ce a avut-o legiuitorul de a asigura circulațiunea bunurilor, care formează baza unei bune stări economice a țării, sunt de ordine publică.

4. Rațiunea care a determinat pe legiuitor să permită înstrăinarea imobilelor dotale în cazurile de el prevăzute fiind bazată pe considerațiuni de interes general, — ca una ce tinde să facă posibilă convețuirea între soți și să asigure soarta urmașilor lor, împiedecând astfel ca familia, ce stă la baza organizațiunii sociale, să fie amenințată să se distrugă — înseamnă că însăși dispozițiunile care prevăd acele cazuri sunt de ordine publică.

5. Incapacitățile, ca unele ce derogă dela regula generală a capacității, interzic ordinea publică și nu pot fi create decât de legiuitor, numai el având dreptul să ridice unei persoane exercițiul drepturilor pe care legea le recunoaște în mod egal pentru toți.

6. Clauza dintr'un act dotal prin care se interzice soților dreptul de a înstrăina și utiliza veniturile dotale, aceea prin care se continuă regimul dotal chiar și după desfacerea căsătoriei prin moartea unuia dintre soți, aceea prin care se schimbă ordinea succesiunilor între soți și descendenții lor, întrucât prin cea dintâi se ratămă drepturile bărbatului de cap al asociației conjugale, ceea ce nu este permis potrivit art. 1224 c. civ. prin cea de a doua se scoate un bun din comerț când legea permite înstrăinarea lui și se creiază incapacități în afara de cazurile prevăzute de lege, iar prin cea de a treia se deroga de

la dispozițiunile prohibitive ale art. 1226 c. civ., ele sunt nule, ca contrarii unor dispozițiuni de ordine publică.

7. Potrivit art. 1008 c. civ., condițiunea contrarie legilor de ordine publică este nulă și desființează convențiunea ce depinde de dânsa.

8. Potrivit art. 1004 comb. cu art. 1017 și 1019 c. civ., prin condițiune se înțelege acea modalitate care consistă dintr'un eveniment viitor și nesigur dela care depinde fie nașterea, fie stingerea unei obligațiuni.

9. Clauza dintr'un act dotal prin care se interzice înstrăinarea imobilelor dotale chiar în cazurile prevăzute de lege și chiar cu autorizarea justiției, aceea prin care se interzice soților dreptul de a înstrăina și utiliza veniturile dotale, aceea prin care se continuă regimul dotal chiar și după desfacerea căsătoriei prin moartea unuia dintre soți, aceea prin care se schimbă ordinea succesiunilor între soți și descendenții lor, întrucât toate aceste clauze nu pot fi privite ca niște condițiuni, deoarece ele nu constituiesc niște evenimente viitoare și nesigure dela care să depindă fie nașterea, fie stingerea obligațiunii și nici ca constituind cauza convențiunii, în care cauză nulitatea lor ar arăta inexistența contractului, căci ar lipsi unul din elementele esențiale pentru validitatea lui, ci ca niște simple modalități care, separabile fiind de restul contractului, pot să dispară dintr'ansul, clauzele de mai sus vor fi considerate ca nescrise, neavând nici o influență asupra contractului, care va rămâne valabil pentru rest.

10. Întrucât conform art. 1255 c. civ., în caz de înstrăinarea imobilului dotal în afara de cazurile prevăzute de lege, femeia sau moștenitorii săi pot face a se revoca înstrăinarea în curs de zece ani din momentul desfacerei căsătoriei, rezultă că nulitatea de care este izbită o asemenea înstrăinare este o nulitate relativă, actul juridic săvârșit de părți fiind anulabil.

11. Actul anulabil odată ce a luat ființă continuă să și producă efectele sale juridice atâta timp cât partea în drept să ceară anularea lui nu a cerut și obținut pe cale de acțiune principală această anulare, anulare care odată dobândită are efect retroactiv din însăși momentul încheierii actului.

12. Potrivit art. 1255 c. civ., numai bărbatul în timpul căsătoriei, iar după desfacerea căsătoriei femeia sau moștenitorii săi pot face a se revoca înstrăinarea imobilului dotal făcut în afara de cazurile prevăzute de lege.

S'au ascultat d-l avocat A. Ionescu din partea contestatului și d-l avocat Eugen Grăciun din partea intimatelor.

Tribunalul,

Asupra contestațiunii făcută prin petițiunea înreg. la No. 23.58 din 24 Iulie 1921 de către inginer C. Georgescu, cu domiciliul ales în București, calea Cătarășilor No. 79, în contra urmăririi începută prin comandamentul cu No. 18.136 din 31 Octombrie 1919, întreprinsă de Banca Agricolă, cu sediul în București, str. Lipscani No. 1, asupra imobilelor din București, str. Romulus No. 14 și Bulevardul Carol No. 8, colț cu str. Lunei No. 3, ce au fost ipotecate numitei bănci de de Ana lt. col. Const. Gr. Crăniceanu cu actul de ipotecă autenticat la No. 1143.918 de Tribunalul Ilfov, secția de notariat și înscris la No. 138 din 15 Martie 1918 de același tribunal;

Având în vedere actele și lucrările din dosar, cum și concluziunile orale și scrise ale părților;

Având în vedere că din toate acestea se stabilește în fapt următoarele;

La 22 Decembrie 19 6 cu contractul dotal autenticat de acest tribunal la No. 12834 și transcris la No. 573 din aceeași zi, contestatorul inginer C. Georgescu constituie ca doți ficei sale Ana C. Georgescu, la trecerea acesteia în căsătorie cu locot Constantin Gr. Crăniceanu, în afara de trusou și imobilele din București, str. Lunei No. 3 fost No. 2 și str. Romulus No. 14;

La 1° Octombrie 19 7 cu contractul autenticat de acest tribunal la No. 9542 și transcris la No. 3803 din 15 Octom-

brie 19.7, soții Ana și căpitan Constantin Crăniceanu restituie contestatorului C. Georgescu, pe prețul de 21.103 lei, imobilul din București, str. Lunei No. 3 fost 2;

La 15 Martie 1918 cu contractul autentificat de acest tribunal la No. 1142 și înscris la No. 138 din aceiași zi, Ana lt.-col. Const. Gr. Crăniceanu, în urma autorizărilor Tribunalului Ilfov s. I c. c. dată prin jurnalul cu No. 1904/918, ipootecază Băncii Agricole atât imobilul din București, str. Romulus No. 14, cât și cel din str. Lunei No. 3, — ce încă dela 1907 îl restituie contestatorului C. Georgescu, — aceasta spre garantarea unui împrumut de 83.000 lei, pe care numita îl contractase la bancă;

La 2 Iulie 1919 prin hotărârea de expedient cu No. 4/7 dată de Tribunalul Ilfov, secția I-a c. c. în urma transacțiunii intervenită între contestatorul C. Georgescu, reclamant în acel proces și Ana C. Gr. Crăniceanu, ca părâtă, aceasta din urmă recunoaște pe cel dintâi ca proprietar atât al imobilului din str. Lunei No. 3, pe care i-l restituie încă din 1907, cât și al imobilului din str. Romulus No. 14 pe care dela acea dată i-l trece în stăpânire și posesiune deplină, declarând că a primit suma de 100.000 echivalentul acestor imobile;

Cum Ana C. Gr. Crăniceanu nu și-a îndeplinit față de Banca Agricolă obligațiunile luate prin contractul de ipotecă citat mai sus, la 17 Septembrie 1919 aceasta din urmă învestește actul de ipotecă cu formula executorie, iar la 31 Octombrie 1919 prin comandamentul cu No. 18.136 începe urmărirea imobilelor din str. Lunei No. 3 și str. Romulus No. 14, ce-i fuseseră ipotocate, urmărirea atacată de ing. C. Georgescu cu contestațiunea de față;

Având în vedere că contestatorul C. Georgescu susține că fără cădere Banca Agricolă a procedat la urmărirea imobilelor din str. Romulus No. 14 și str. Lunei No. 3 pe baza contractului de ipotecă intervenit între bancă ca creditoare și Ana Crăniceanu ca debitoare, întrucât aceste imobile nu au trecut nici odată în proprietatea ficei sale Ana Crăniceanu, căreia nu i-a constituit ca dolă decât uzufructul a acestor imobile și care, astfel fiind, nu avea calitatea să ipotecăze deplina lor proprietate; că, în ce privește imobilul din str. Lunei No. 3 el i-a fost restituit de soții Crăniceanu încă din 1907, deci anterior ipotecării lui la bancă de către Ana Crăniceanu, așa că încă dela 1907, în ce privește acest imobil, el avea nu numai nuda proprietate, dar și folosința lui;

Având în vedere că din termenii categorici în care este redactat actul dolă și anume: «Subsemnatul inginer C. Georgescu... în vederea căsătoriei ficei mele Aneta C. Georgescu... îi constituie ca dolă din propriul meu avut următoarele: 1. Casele cu tot locul lor din București str. Lunei No. 3 fost 2... astfel după cum sunt descrise de societatea de credit funciar urban din București, unde sunt ipotocate... privind pe viitorii soți plățile la credit... 2. Casele cu locul lor din București, str. Romulus No. 14... Aceste imobile le dau în plină proprietate și nesupuse la alte sarcini... decât ipoteca creditului asupra caselor dela No 1 orice plăți îi privește...» rezultă într-un mod evident că intențiunea părților în momentul confecționării actului dolă a fost să se constituie ca dolă deplina proprietate asupra imobilelor din București, str. Romulus No. 14 și str. Lunei No. 3, iar nu uzufructul acestor imobile cum susține astăzi contestatorul;

Că, deși, din examinarea mai departe a actului dolă se constată că după ce înzestrătorul a constituit ca dolă ficei sale proprietate a deplină asupra acestor imobile, a prevăzut o serie de clauze, prin care se interzice înstrăinarea imobilelor dotale chiar în cazurile prevăzute de lege și chiar cu autorizarea justiției, se interzice soților dreptul de a dispune de aceste bunuri prin testament, li se interzice dreptul de a înstrăina și deci de a utiliza veniturile dotale, se stipulează dreptul înzestrătorului de a răscumpăra imobilele dotale, se stipulează continuarea regimului dolă chiar și după desfacerea căsătoriei prin moartea unuia dintre soți, se prevede că în cazul când murind soția, și rămânând soțul, acesta va supraviețui copiilor săi, imobilele dotale să se întoarcă la înzestrător, schimbându-se astfel ordinea succesiunilor între soți și descendenții lor, — aceasta nu denotă, însă, decât preocuparea înzestrătorului de a izbi de indisponibilitate în mâinile înzestrătorilor aceste imobile, cum și de a-și asigura posibilitatea unei eventuale răscumpărări a lor, iar nici de cum de a trece înzestrărilor numai uzufructul imobilelor, iar nuda proprietate să rămână înzestrătorului;

Că aceasta fiind intențiunea părților din momentul con-

fecționării actului dolă, rămâne să vedem care este valabilitatea acestor clauze prin care se deroagă dela dreptul comun, și influența lor asupra întregului act dolă;

Considerând că potrivit art. 5 c. civ. nu se poate deroaga prin convenții sau dispozițiuni particulare la legile care interesează ordinea publică și bunurile moravuri;

Având în vedere că prin clauza prin care se interzice înstrăinarea imobilelor dotale chiar în cazurile prevăzute de lege și chiar cu autorizarea justiției, se deroagă pe deoparte dela dispozițiile art. 1319 c. civ. care consacră principul că un bun nu poate fi scos din comerț decât în cazurile prevăzute de lege, — dispozițiuni care fiind edictate de grija ce a avut-o legiuitorul de a asigura circulațiunea bunurilor, care formează baza unei bune stări economice a țării, sunt de ordine publică, — iar pe de alta se crează soților o incapacitate absolută cu privire la imobilele dotale, interzicându-li-se înstrăinarea lor chiar în cazurile permise de lege, deși incapacitățile, ca unele ce deroagă dela regula generală a capacității, interesează ordinea publică și nu pot fi create decât de legiuitor, numai el având dreptul să ridice unei persoane exercițiul drepturilor pe care legea le recunoaște în mod egal pentru toți, și deși rațiunea care a determinat pe legiuitor să permită înstrăinarea imobilelor dotale în cazurile de el prevăzute fiind bazată pe considerațiuni de interes general, — ca una ce tinde să facă posibilă conviețuirea între soți și să asigure soarta urmașilor lor, împiedicând astfel ca familia, ce stă la baza organizațiunii sociale, să fie amenințată să se distrugă, — înseamnă că însăși dispozițiunile care prevăd acele cazuri sunt de ordine publică;

Că astfel fiind, întrucât prin această clauză se deroagă dela dispozițiunile unor legi de ordine publică, ea este nulă;

Având în vedere că în ce privește celelalte clauze înscrise în actul dolă, ca aceea prin care se interzice soților dreptul de a înstrăina și de a utiliza veniturile dotale, aceea prin care se continuă regimul dolă chiar și după desfacerea căsătoriei prin moartea unuia dintre soți, aceea prin care se schimbă ordinea succesiunilor între soți și descendenții lor, întrucât prin cea dintâi se vatămă drepturile bărbatului de cap al asociației conjugale, ceace nu este permis potrivit art. 1223 c. civ., prin cea de a doua se scoate un bun din comerț când legea permite înstrăinarea lui și se crează incapacitate în afară de cazurile prevăzute de lege, iar prin cea de a treia se deroagă dela dispozițiunile prohibitive ale art. 1226 c. civ., ele sunt nule, ca contrarii unor dispozițiuni de ordine publică;

Considerând că potrivit art. 118 c. civ. condițiunea contrarie legilor de ordine publică este nulă și desființează convențiunea ce depinde de dănsa;

Că prin condițiune, potrivit art. 1104 comb. cu art. 1017 și 1919 c. civ., se înțelege acea modalitate care consistă într-un eveniment viitor și nesigur dela care depinde fie neșterea, fie stingerea unei obligațiuni;

Că întrucât, în speță, clauzele înscrise în contract nu pot fi privite ca niște condițiuni, întrucât ele nu constituiesc niște evenimente viitoare și nesigure dela care să depindă fie nașterea, fie stingerea obligațiunii, și nici ca constituind cauza convențiunii, în care caz nulitatea lor ar atrage inexistența contractului, căci ar lipsi unul din elementele esențiale pentru validitatea lui, ci ca niște simple modalități care, separabile fiind de restul contractului, pot să dispară dintrânsul, clauzele de mai sus vor fi considerate ca nescrie, neavând nici o influență asupra contractului, care va rămâne valabil pentru rest;

Că astfel, proprietatea imobilelor trecând la soție prin efectul actului dolă, ea putea să fie înstrăinată în mod valabil în cazurile și cu formele prevăzute de lege;

Având în vedere că se stabilește în fapt că în cursul căsătoriei, la 10 Octombrie 1907, cu contractul autentificat de acest tribunal la No. 9542 și transcris la No. 3818 din 15 Octombrie 1907, soții Ana și Căpitan Crăniceanu restituie contestatorului, pe prețul de 21.113 lei imobilul din București, str. Lunei No. 3, ce le fusese constituit ca dolă;

Că, indiferent dacă clauza de răscumpărare înscrătată în actul dolă, care a servit drept motiv al înstrăinării către înzestrător a acestui imobil, ar fi ori nu valabilă și chiar dacă această înstrăinare, a cărei cauză juridică este prețul de 21.113 lei, a fost făcută în afară de cazurile și fără formele prevăzute de lege, totuși întrucât, conform art. 1255 c. civ., în caz de înstrăinare a imobilului dolă în afară de cazurile prevăzute de lege, femeia sau moștenitorii săi pot face

a se revoca înstrăinarea în curs de zece ani din momentul desfacerei căsătoriei, rezultă că nulitatea de care este izbită o asemenea înstrăinare este o nulitate relativă, acte juridice săvârșite de părți fiind anulabile;

Considerând că un act anulabil odată ce a luat ființă continuă să și producă efectele sale juridice atâta timp cât partea în drept să ceară anularea lui nu a cerut și obținut pe cale de acțiune principală această anulare, anulare care odată dobândită are efect retroactiv din însăși momentul încheierii actului;

Că întrucât, în speță, Ana Crăniceanu nu numai că nu a dobândit, dar nici nu a cerut măcar anularea contractului de înstrăinare intervenit între dânsa cu autorizația soțului său ca înstrăinator și contestatorul Georgescu ca achizitor, actul acesta continuă să și producă mai departe efectele sale atât între părțile contractante, cât și față de terți dobânditori posteriori ai vreunui drept real asupra acestui imobil, deci și față de creditorii ipotecare Banca Agricolă, ca unul ce a fost anterior transcris;

Că față cu aceste principii, întrucât se constată că imobilul din str. Lunei No. 3 aparținea contestatorului în momentul ipotecării lui la banca de către Ana Crăniceanu, care nu mai avea în momentul acela nici un drept asupra lui, și întrucât dreptul acesta de proprietate al contestatorului prin transcrierea anterioară înscrispției ipotecare a băncii a actului său de dobândire, devenise opozabil acesteia, îl urmează să fie scos de sub urmărire, anulându-se toate actele de urmărire făcute cu privire la acest imobil;

Având în vedere că se stabilește în fapt că la 15 Martie 1918 cu contractul autenticat de acest tribunal No. 1142 și înscris la No. 138 din aceiași zi, Ana lt.-col. Const. Gr. Crăniceanu în urma autorizării Tribunalului Ilfov s. l. c., dată prin jurnalul cu No. 19.4/918 ipotecază către Banca Agricolă, în atâră de imobilul din str. Lunei No. 3, care pentru considerentele mai sus expuse urmează să fie scos de sub urmărire, și imobilul din str. Romulus No. 14 pe care, împreună cu cel dintâi, îi promise ca dotă în plină proprietate dela contestator;

Având în vedere că în ce privește acest imobil, deși la dosar nu există jurnalul de autorizare al tribunalului spre a se putea constata dacă ipotecarea s'a făcut cu respectarea formelor legale, și deși nu s'a produs actul de deces al soțului, care deces ar fi avut loc anterior ipotecării la credit a imobilelor dotale, în care caz, cum regimul dotal ar fi încetat să mai aibă ființă în momentul ipotecării, nu ar mai fi fost nevoia de autorizarea tribunalului, totuși, tribunalul găsește inutil să se mai producă aceste acte căci chiar dacă ipotecarea acestui imobil s'ar fi făcut în afără de cazurile și fără formele prevăzute de lege, cum, potrivit art. 1255 c. civ., numai bărbatul în timpul căsătoriei, iar după desfacerea căsătoriei femeia sau moștenitorii săi pot face a se revoca înstrăinarea, contestatorul, care nu intră în nici una din aceste categorii, nu are calitatea să invoce o asemenea nulitate;

Că astfel fiind, motivul de contestațiune cu privire la acest imobil este nefondat, imobilul urmând să fie menținut sub urmărire;

Având în vedere că în ce privește motivul de contestațiune prin care se ținde la scoaterea de sub urmărire a imobilului din București, B-dul Carol No. 8, întrucât însăși Banca Agricolă prin reprezentantul său a cerut în instanță să se ia act că nu a înțeles nici odată să urmărească acest imobil, care nu i-a fost ipotecat și numai din eroare, printr-o greșită individualizare a imobilului din str. Lunei No. 3, care se învecinește cu cel din B-dul Carol No. 8, s'a făcut să se creadă că s'ar urmări și acest imobil, ceea ce nu a fost în intențiunea băncii, motivul acesta devine fără interes, tribunalul urmând să ia act că Banca Agricolă nu înțelege să urmărească imobilul din str. Lunei No. 3 decât în limitele sale descrise în actul dotal al debitoarei Ana Crăniceanu, adică fără locul din Bulevardul Carol No. 8;

Având în vedere și cererea contestatorului de a i se acorda cheltuieli de judecată, apreciind, se fixează la 300 lei.

Pentru aceste motive redactate de d-l judecător de gendință Ștefan P. Mihăileanu admite în parte contestațiunea, scoate de sub urmărire imobilul din str. Lunei No. 3, rămânând sub urmărire numai imobilul din str. Romulus No. 14.

Acordă etc.

(ss) I. Dobrescu; Ștefan P. Mihăileanu.

NOTA.—Hotărârea publicată mai sus, este carac-

teristică atât prin problemele de drept ce s'au pus în discuție, cât mai ales prin originalitatea interpretării acestor probleme, care au dus pe judecător la o soluție bună. Un tată constituie ficei sale ca dotă niște case, punând în contractul de căsătorie, între altele clauze care contravin în mod direct la dispozițiunile de lege, ca acele prin care se interzice înstrăinarea imobilelor dotale chiar în cazurile autorizate de lege, interzice soților de a dispune de aceste bunuri prin testament, se stipulează dreptul înzestrătorului de a răscumpăra imobilele dotale; se stipulează continuarea regimului dotal chiar și după desfacerea căsătoriei prin moartea unuia dintre soți; se prevede cazul când murind soția și rămânând soțul, care ar supraviețui copiilor săi, imobilele dotale să se întoarcă la înzestrator.

Fica înzestrată, autorizată de soțul ei, dă cu ipotecă casa. Nu plătește la termen. Beneficiarul ipotecii vine să execute. Înzestrătorul face contestație pretinzând că ipoteca e nulă, fiind consimțită pe un imobil care nu aparține în proprietate soților.

Chestiunea juridică fundamentală este aci a se ști în primul rând, care este rostul clauzelor sus menționate și conținute în contractul de căsătorie, valabilitatea lor și efectul existenței lor asupra întregului act.

În considerentele hotărârii, găsim în 2 locuri soluțiunea dată: «Clauzele sunt nule, ca contrare unor dispozițiuni de ordine publică». Aci intervine o altă chestiune de drept spre aplicarea art. 1008 din codul civil, care spune că: «Condițiunea imposibilă sau contrarie bunelor moravuri sau prohibite de lege este nulă și desființează convențiunea ce depinde de dânsa».

Tribunalul, spre a evita aplicarea acestui text care de altfel vom vedea mai departe, ar fi dus la aceiași soluțiune finală, printr-o subtilitate, care constituie originalitatea acestei interpretări, vrea să demonstreze că clauzele în chestiune nu constituiesc niște condițiuni cum cere legea, adică niște evenimente viitoare și nesigure dela care să depindă fie nașterea, fie stingerea obligațiunii, ci le consideră ca niște modalități, care pot fi separate de restul contractului, care rămâne valabil.

Acest fel de a interpreta art. 1008, nu-l credem posibil. În primul rând, distincțiunea între o modalitate de execuțiune și o condițiune prevăzută în contract este foarte greu de făcut, iar în al doilea rând Tribunalul se mărginește de a afirma, când clauzelor din contractul de căsătorie, caracterul de modalități. Ori nu este oare o condițiune, adică un eveniment viitor și nesigur, moartea soției înainte soțului, coroborată de moartea copiilor, pentru ca astfel, imobilele dotale să revie la înzestrător? Incontestabil că da.

Din demonstrația sa de mai sus, Tribunalul conchide, că astfel fiind, proprietatea imobilelor trecând la soție prin efectul actului dotal, putea fi înstrăinat în mod valabil, în cazul și cu formele prevăzute de lege.

* * *

Exact la aceiași soluțiune s'ar fi ajuns dacă în loc să se dea în speță, o interpretare atât de subtilă a art. 1008, s'ar fi anulat contractul de căsătorie, tocmai în baza acestui text.¹⁾

Procedând astfel, soții ar fi fost considerați căsătoriți fără contract și deci, conform dreptului comun care la noi este regimul paraafanal sau al separației de patrimonii (1283 codul civil). Astfel

fiind, soții aveau dreptul să ipotecheze conformându-se formalităților legii și soluția dată de tribunal ar fi fost aceeași, precum am mai spus.

* *

În mod accesoriu și în legătură directă cu problema discutată mai sus, s'ar pune în discuție celebra controversă la noi, a art. 900 din c. civil francez, în raport cu art. 1008 din codul civil român. Art. 900 spune :

« Dans toute disposition entre vifs cit testaments, les conditions impossibles, celles qui seront, contraires aux lois ou aux mœurs, seront réputées non écrites ».

Nu discutăm această controversă, pe care o credem de altfel inexistentă în drept; legiuitorul nostru evitând textul din dreptul francez, credem că a înțeles să se refere în toate cazurile la dispoziția edictată în art. 1008. Vom admite însă ipoteza în care am împărtăși existența controversei și s'ar pune chestiunea de a se ști, dacă constituirea de dotă, ar fi un act gratuit sau oneros?

La noi, problema s'a soluționat în sensul că constituirea de dotă se consideră ca fiind cu titlu oneros pentru bărbat și cu titlu gratuit pentru soție.²⁾

În speța noastră însă, e vorba de contestator care este tatăl, constituitorul zestrei. Dat fiind clauzele din contract și mai ales dreptul de a răscumpăra imobilul și acela de a i reveni aceste imobile în proprietatea lui în cazul când ar muri fica sa, împreună cu nepoții săi înaintea ginerului, pen-

tru contestator, constituirea de dotă în aceste condițiuni credem că trebuie să fie considerată ca un act cu titlu condițional, oneros.

Contestatorul însă n'avea nici un motiv să invoace această argumentare, căci ar fi mers în contra intereselor ce urmărea.

De altfel chiar în dreptul francez, interpretarea dată de noi mai sus a fost admisă, cu toată existența art. 900 și distincțiunile ce ar decurge și aceasta, dintr'un alt punct de vedere.

Când în contractul de căsătorie, există clauze de așa natură, încât să se lase că fără ele nu s'ar fi făcut contractul de căsătorie, este incontestabil că dacă aceste dispozițiuni sunt contrarii legilor de ordine publică, ele anulează întreg contractul. Laurent o spune în mod precis³⁾ și credem că această soluție, este singura posibilă. Cât despre efectele acestei soluțiuni, care în primul moment, ar putea să pară grave, căci soții rămân căsătorii fără contract, în dreptul nostru după cum am văzut mai sus, n'ar prezenta nici un fel de gravitate, căci în lipsă de contract, regimul de drept comun la noi, este regimul parafernă⁴⁾.

În dreptul francez însă, această soluție este mai gravă, căci dreptul comun este regimul comunității. Cu toate acestea, Laurent după cum am văzut, adoptă singura soluție, care dat fiind textele de lege, n'o credem susceptibilă de nici o critică.

EUG. EMMANUEL

Doctor în drept din Paris, Avocat

2) Alexandresco. Droit ancien et modern dela Roumanie, pag. 91.

3) Laurent, XXI, pag. 143.

4) Alexandresco, VII, pag. 26.

REZUMATELE JURISPRUDENTEI CURȚILOR DE APEL ȘI ÎN ALTE CURȚI DE CASAȚIE

CURTEA DE APEL BUCUREȘTI

SECȚIA I

Apelant : Ministerul de Domenii, prin d-l av. V. Dincescu.

Intimată : Isabela și St. Gueris, prin d-l av. Economu-Prahova.

Terenuri petrolifere. — Cesiune. — Supus aliat. — Contestație. — Termen. — De când se socotește? — Art. 3 din decretul-lege 3603/1918 și art. 729, și 730 pr. civilă.

Art. 3 din decretul-lege 3603 din 18 Dec. 1910 referitor la administrarea, exploatarea și folosința terenurilor petrolifere transmise sau cesionate în timpul ocupațiunii dușmanului, care au fost declarate nule și inexistente prin decretul-lege No. 1480/917, dă dreptul românilor, supușilor români și supușilor aliați, care pretind că actele lor referitoare la aceste terenuri nu ar intra în categoria celor declarate nule prin art. 1 din decret, să facă contestație în termen de o lună dela promulgarea decretului, dinaintea Trib. care a efectuat actul.

Acest termen conf. dispozițiunilor art. 729 și 730 pr. civ. se împlinește în ziua corespunzătoare cu ziua punctului de plecare.

Prin urmare, în speță, decretul-lege 3603 fiind publicat în *M. Of.* în ziua de 9 Dec. 1918 iar contestația introdusă în ziua de 11 Ianuarie 1919 st. vechi, ea este tardivă, căci decretul lege publicat în *M. Of.* No. 274 din 1919 n'a introdus calendarul Grigorian decât dela 1 Aprilie 1919. Faptul că decretul-lege 3603 posterior aplicațiunei sale a fost rectificat și publicat în între-

gime în *M. Of.* No. 221 din 23 Dec. 1918 — și că prin urmare dela această dată ar trebui să se socotească termenul de o lună, — nu poate constitui o excepțiune, din cauză că rectificarea nu s'a făcut asupra termenului-contestației, prin urmare el curge dela prima publicare a decretului. (Curtea de Apel București secția I-a decizia civilă No. 251 din 1 Dec. 1920, prin care s'a admis apelul contra sent. Trib. Ilfov No. 30/1920 Secția notariat).

SECȚIA II

Apelant : Andrei Georgescu, prin d-l av. I. Micescu.

Intimată : Societatea «Drajna» prin d-nii av. Sc. Popescu și Gr. Urlăteanu.

Vânzare. — Obiect determinat în Geneva. — Forță majoră. — Neaplicare. — Războiu. — Când constituie un caz de forță majoră? — Teoria rebus sic stantibus. — Dacă este prevăzută de codul nostru civil? — Art. 1156, 1256, 1457, 1458, art. 969 și 977 c. civ.

a) Conform art. 1156 c. civil dacă obiectul unei convențiuni este un corp cert și determinat, care piere prin caz de forță majoră, obligațiunea este stinsă; în speță însă fiind vorba de vânzarea unor vagoane de lemne determinate cu grămada (50 vag), care nu s'au deosebit de cantitățile ce le avea societatea, în cât se pot asimila cu o marfă, nu se poate invoca cazul de forță majoră, căci Geneva non pereunt.

b) Războiul nu constituie prin el singur un caz de forță majoră decât atunci, când în mod direct a im-

piedecat executarea unei obligațiuni; în speță fiind vorba de predarea unei cantități de lemne nedeterminată decât în mod general, rășboiul nu poate constitui un caz de forță majoră decât dacă s'ar dovedi că toate produsele societății „D. aju” ar fi fost distruse; ori se constată în fapt că societatea a mai vândut lemne și în timpul ocupației autorităților; prin urmare rășboiul numai a îngreuiat executarea contractului, iar nu a desființat obligația; deci societatea nu se poate apăra ca să mai predea restul de 28 vag. lemne, cât se prevede prin convenție.

c) Codul civ. român în art. 969 pune un principiu de drept cu totul contrar regulii *rebus sic stantibus*, căci convențiunile legale făcute au putere de lege între părțile contractante și numai în anumite cazuri ele nu se pot executa, deci rezilia.

Argumentul invocat că legiuitorul român a admis teoria impreviziunii în art. 1256 c. civ. care admite că administrația averii dotale se poate lua din mâinile bărbatului când condițiunile prevăzute de părți sau schimbate, sau art. 1457 și 1458 c. civ. care permit reducerea prețului arenzei în caz de pierdere recoltei, aceste excepțiuni tocmai întăresc și mai mult regula generală că teoria impreviziunii este străină de spiritul codului nostru.

Faptul că țări ca Belgia, Franța, etc. în care există codul napoleonic, din care ne am inspirat și noi, au simțit nevoia de a legifera și introduce în lege această teorie, e o probă mai mult că ea nu era prevăzută de codul napoleon.

Ceva mai mult: guvernul român n'a admis teoria impreviziunii decât pentru executarea contractelor de furnituri încheiate de Stat cu particularii; iar nu și contractelor dintre particulari, cum prevede decretul lege No.

Dar chiria admitând că principiul teoriei impreviziunii este prevăzută în art. 977 c. c., că interpretarea convențiunilor se face după intenția părților; în fapt însă nu se poate aplica această teorie, de oarece cere ca condițiuni esențiale, pe deoparte, ca evenimentele ulterioare să nu fi putut fi prevăzute de părți, nici evitate prin clauze de apărare; ori rășboiul din 1916 putea fi prevăzută când dela 1914 Europa era în rășboi și România era amenințată de înprejurări la orice pas a intra în inflagrația mondială; în al doilea rând, se cere ca executarea, convențiunii să fie amănătoare pentru partea obligată, iar nu să sufere numai o simplă pierdere, ca societatea „Drajna”.

Prin urmare, după ce temelii teoriei impreviziunii — *rebus sic stantibus* — nu se poate invoca rezilierea contractului de vânzare de către societatea „Drajna”. (Curtea de Apel București, secția II, decizii com. No. 33 din 25 Iunie 1921 prin care s'a admis apelul contra sent. com. No. 103/1920 a Trib. Prahova s. II).

SECȚIA IV

Apeianți: Cecilia și Aron Iachi prin d-l av. Velescu.
Intimați: Succesorii defunctului Moritz Blank prin d-l av. A. Weiss.

Contract de locație. — Chiriaș stabilit în Capitală după 15 Aug. 1916. — Justificarea unui interes de serviciu public sau familiar. — Funcționar privat. — Dacă poate beneficia de prelungirea contractului de închiriere? — Soluție negativă. — Art. I din decretul-lege 1420 din 1920.

Conform art. 1 din decretul-lege 1420/1920 toate contractele de închiriere orale sau verbale de imobile rurale sau urbane, afectate locuinței sau oricărei alte destinații, și a căror termene expirau la Sf. Gheorghe 1920, se prelungesc însă cu condiție ca chiriașul să dovedească necesitatea locuirii lor în comuna respectivă într'un

vădit interes de serviciu public sau de familie, dacă nu locuia în comună la 15 Aug. 1916.

În speță, intimați ca succesori ai defunctului, și continuatori ai imobilului, pe care acesta îl deținea, fiind funcționari privați la o societate privată din București, nu poate intra în cadrul serviciilor publice, nici în al intereselor de familie, cum ar fi de pildă regularea succesiunii defunctului; prin urmare ei nu pot beneficia de prelungirea contractului de închiriere.

Această dispoziție este de ordine publică, deci trebuie aplicată cu strictețe, căci scopul legiuitorului edictând-o a fost de a ușura de congestione orașele populate și în special capitala de persoane care au năvălit aici atrase de dorința de a câștiga și trăi ușor, sporind în mod îngrozitor populația și contribuind la scumpirea traiului și lipsei pe locuințe. (Curtea de Apel București secția IV, decizia civilă No. 84 din 6 Aprilie 1920 prin care s'a admis apelul contra sent. No. 326/1920 a Trib. Ilfov s. II c. cor.).

NOTĂ — Jurisprudența noastră este constantă în această privință astfel Curtea de Casație (411 din 5 Oct. 1920 în *Curierul Judiciar* No. 13 din 3 Aprilie 1921, p. 2 & 8) a decis că pot invoca un interes de serviciu public numai aceia care dețin o porțiune din autoritatea publică și cărora li se impune obligația de a locui într'un anumit oraș, și prin urmare exercitarea unei funcțiuni liberale, de pildă comerțul de manufactură, nu poate fi considerat ca un serviciu public, care să poată da drept titularului la prelungirea contractului.

Cas. fr. audiența dela 7 Dec. 1920 (v. *Curierul Judiciar* No. 22/1921, p. 349) făcând aplicațiunea art. 4 § 3 din legea dela 4 Mai 1921 din care s'a inspirat și legiuitorul nostru — a decis că un funcționar care este mutat în interes de serviciu într-o localitate nu mai poate beneficia de prelungirea contractului de închiriere a imobilului ce-l deținea în aceea localitate, și prin urmare nici ceda, căci domiciliul său legal e în localitatea unde a fost permutat.

Prin urmare instanțele noastre judecătorești își fac datoria în conștiință aplicând legea în spiritul și litera ei, respectând intenția legiuitorului care a fost, cum foarte bine o sesizează Curtea de Apel, de a descongiona capitala de acei cari atrași de dorința de câștig și trăi ușor, au năvălit asupra Bucureștilor scumpind traiul și locuințele.

Însă instanțele judecătorești au rareori ocaziunea să aplice sancțiunea legii, căci sunt rare ori sesizate.

Totuși legiuitorul în art. 19 din decretul-lege 1420 din 2 Aprilie 1920 a impus obligația organelor polițienesti de a face un tablou de persoanele cari au venit în București, după 15 Aug. 1916 și care nu justifică necesitatea locuirii lor într'un vădit interes de serviciu public sau de familie.

Au trecut 18 luni dela promulgarea decretului și această dispoziție a rămas tot literă moartă. Și ce privilegii minunat ar fi avut ca să se demaște toți samsarii, cocotele, rentierii și îmbogății provinciali, cari eludează dispozițiunile bune ale legii sub ochii autorităților polițienesti impasibile.

Căci cine altde decât aceste organe administrative ar fi mai în măsură de a semna abaterile dela lege?!

Proprietarii? Ei n'au nici un interes — și *rara avis* — sunt aceia care să denunțe pe chiriași, fiindcă mai în toate cazurile li se plătește bine tăcerea lor prin chiriile exorbitante ce primesc.

Chiriașii însuși? N'au nici un interes să se plângă de chiria ce o plătesc, căci au puțină să speculeze și ei la rândul lor diferite afaceri rentabile.

Prin urmare cei ce sufar cu adevărat sunt chiriașii autohtoni, dacă i-am putea numi astfel, care locuiau și înainte de rășboi în Capitală, sau acei pe care interese de serviciu li obligă să stea în București.

Dacă organele polițienesti și-ar fi făcut datoria, dacă s'ar fi aplicat art. 19 din decret în spiritul și litera lui, cât nu s'ar fi contribuit la estenirea traiului și la ameliorarea crizei de locuințe!...

Însă la noi, cum am mai spus¹⁾ o lege bună e mai rea, decât o lege rea care se aplică bine!...

E. C. D.

1) Vezi critica noastră: *Cum se aplică legile; D. Lege 1420/1920*, în *Curierul Judiciar* No. 48—49 din 4 Iulie 1920.